

Delavska

PRAVICA

GLASILO

KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

V enajsto leto

Jože Gostinčar, I. podpredsednik JSZ:

Ob novem letu

reže »Delavska Pravica« brazde krščanskega socializma na Slovenskem. Deset let svobodne zoritve je za nami. Rasli smo, kakor je raslo svobodno kršč. socialistično strokovno gibanje s svojo matico Jugoslav. strokovno zvezo. Rasli smo, kakor je rasla in se širila misel kršč. socializma med vse sloje slovenskega naroda. Rasli smo — kakor so rasli mladi, energije, novih spoznanj in življenjske preoblikovalne volje polni ljudje od delavcev do razumnikov. Deset letnikov lista je veren dokument časov in ljudi, njihovih nazorov in trenutnih stremiljenj pokreta. V vseh teh 10 letnikih pa se odraža jeklena volja, ki kaže, žene in silo neizprosno naprej in navgor mimo vseh spotik, hipnih nejasnosti in zadreg k popolni jasnosti, k svetlobi, k polni Luči!

»Delavska Pravica« je bila čisto prvotni zamisli njenih ustanoviteljev — od prvih svojih dni leta 1927 pa prav do zadnjih števil — dosledno v borbi za ideale vseh delovnih slojev — vsega slovenskega naroda. Čeprav je vedno zastopala krščansko miselnost, vendar ni nikdar bila ozkosrčna, vedno je bilo pri njej razumevanje tudi za vse druge sile, ljudi in gibanja, ki hočejo dobro delovnim stanovom družbe. Neusmiljeno pa je vihrela bič nad vsemi, ki delavstvo in vse delovno ljudstvo brezsrčno izkoriščajo, goljufajo in varajo, ga tišče v brezpravnosti in nevednosti in mu ne pustijo niti do človeka dostojnega življenja niti do veljave v javnem življenju. Treba priznati, da se ni ustrašila niti pred takimi ljudmi in takimi dejstvi, kjer so drugi proletarski glasniki molčali. Zato si je pač nakopala poseben sloves med delovnimi sloji, drugačen spet med meščanstvom. Njena beseda je bila vtasi mehka in mila, proseča, pa zopet ostra, v meso žgoča in revolucionarna.

»Delavska Pravica« je danes po svoji moči največji delavski tednik v Sloveniji in menda tudi v državi. Nočemo si s tem peti slavospevov, marveč hočemo samo pribiti nekaj, česar so si tudi naši ožji tovariši včasih premalo svestni. »Delavska Pravica« ima tako pomembno nalogo kot noben drug delavski in nedelavski list. To nalogo bo morala tudi v letu 1938 vršiti z vsem ognjem, korajžjo pa preudarnostjo.

V prvi svetlobi mladega leta že vidimo jasno vse nevarnosti, ki groze delovnim slojem v bližnji prihodnosti. Zato bo »Delavska Pravica« kakor vedno doslej in s še večjo močjo bila boj za ideale in koristi delovnih stanov proti vsem, tudi proti njihovim »prijateljem« te ali one barve.

V znamenju borbe za večji kos kruha, za uveljavljenje v

Vse časovno in človeško se prej ali slej konča. Vsak začetek ima tudi svoj konec. Začetek in konec pa nimata večnosti. V tej večnosti si je človek po opazovanju naravnih pojavov uredil za svojo potrebo čase, ki se redno ponavljajo. Tako moremo šteti čase od stotinke sekunde do veliko tisoč let.

S prvim januarjem se prične novo leto 1938. Običaj je, da si ljudje ta dan želijo vsakovrstno srečo za novo leto. Toda kaj si mi želimo za novo leto? Predvsem milost božjo in ohranitev miru. Današnji časi so zelo nevarni za mir. Kapitalizem je iznajdljiv za svojo moč in materialne koristi. To moremo opazovati po vseh fašističnih in polfašističnih državah. Tu se kuhajo zapletljaji in intrige, ki so nevarne svetovnemu miru in napredovanju, pa zboljševanju družabnih razmer.

Fašizem v svoji nenasitnosti ograža stalno svetski mir, zato je s tega vidika tudi stalna nevarnost za svetovni red. Nevaren je pa tudi družabni pravičnosti, ker je varuh kapitalizma.

Krščanski socialisti vsega sveta smo za svetovni mir, ker se more samo v miru in delu ustvarjati splošno

blagostanje. Mi želimo svetu miru, da se čim preje uredi na temeljih ljubezni do bližnjega in krščanske pravičnosti. Treba je, dati delu ono veljavo, ki jo v resnici ima in s tem pripomoči delavstvu in vsem delovnim slojem do človeške veljave in življenja.

Zakaj se morajo današnji delovni sloji pri vsem svojem težkem delu trpinčiti z lakoto in pomanjkanjem. Ali delo res ni več vredno?

Zakaj je mogoče ameriškemu delavcu zaslužiti dnevno 3—8 ali pa še več dolarjev, kar znaša v našem denarju 129—340 din? Pri tem zaslužku so življenjske potrebe lahko štirikrat dražje, pa ima delavec še precejšnji prebitok. S tem pa ne živi bolje le delavec, temveč vsi stanovi, pri pr vsem tem pa ameriški kapitalisti še vedno odnesejo »levji del«. Zakaj tako ali vsaj podobno pri nas ni mogoče? Zato, ker je Evropa gnila in nekrščanska. S tem ni rečeno, da je Amerika bolj krščanska, pač pa ceni delo, iz katerega izvira njeno blagostanje. Vzemimo si za zgled predsednika Roosevelta, koliko si prizadeva dvigniti vrednost dela, ker dobro ve, da je vrednost dela podlaga

materialnemu blagostanju narodov in držav! Kje je pa v tem oziru Evropa?

Krščanski socialisti imajo povsod še težko nalogo prepričati delovno ljudstvo, da je ono samo svoje sreče kovač. Mi slovenski kršč. socialisti moramo v polni zavesti naše naloge, delati na čeli črti, da se bo delovno ljudstvo zavedlo svoje naloge in da bo v polni zavesti zakonitim potom delovalo za uresničenje te naloge. Naše delo ni lahko. Za vsakim grmom je protivnik, ki hoče z zahrbtnostjo, nasiljem in hinavščino ovirati delo Jugoslovanske strokovne zveze. Toda, ako se bomo trdno držali vere in zaupanja v same sebe in svojo voljo, bo prihodnost naša. Borba je huda in trda, tako trda, da jo more zmagovati le jekleno mišičevje.

Slovenskemu delavstvu in posebno bratom- in sestram-članom Jugoslovanske strokovne zveze naj prinese novo leto mnogo veselja in sreče v novih uspehih in novih zmagah. Ohranimo zdrave duše v zdravih telesih. Naj bodo naša telesa res prav orodje naših duš, v borbi za načela pravega krščanstva, ki je v ljubezni in pravičnosti, kar zastopa Jugoslovanska strokovna zveza!

Naše geslo je: Naprej!

Martin Kores, preds. ekspoziture JSZ, Maribor:

V novo leto 1938:

Idealizem in požrtvovalnost

Strokovno gibanje delavstva beleži v današnji dobi drugo polstoletje. Vse delavsko gibanje ima za seboj že težko življenjsko borbo, za obstoj in napredek celotnega delavskega položaja. Vendar smelo trdimo, da vsa ta borba ni bila popolnoma neuspešna, saj si je delavstvo z izvojevanjem socialne zakonodaje dosti zboljšalo svoj položaj v družbi.

Mnogo pa še manjka, da bo vsa že izvojevana socialna zakonodaja dobila ono življenjsko obliko, da bo za delavstvo v praktično pomenila to, kar bi prav

družbi, za resnično svobodo in pravo demokracijo, proti fašizmu in komunizmu, za MIR na svetu, ki je tako negotov in bo morda kmalu še bolj v nevarnosti, za poštenje in resnico v zasebnem in javnem življenju — za zmago krščanskega socializma v družbi — bo »Delavska Pravica«, prežeta idealov proletarskega pokretaštva, glasnica slovenskega delovnega ljudstva.

Vsi, ki smo ž njo enih misli, glejmo, da jo bomo v novem letu še bolj vsestransko utrdili. Ur.

za prav pomeniti morala. Silno mnogo je še treba pri nas za ipopolnitev socialnih zakonov, tako da bodo odgovarjali današnjemu času, v katerem gre ves gospodarski in tehnični razvoj v brzem tempu naprej.

Kdor je zasledoval delavsko gibanje pri nas in tudi drugod, mora pač začudeno priznati, kako je bilo mogoče v takih razmerah, v katerih se je delavec imel priliko izobraževati in duševno dvigati, da ima že sploh kakšno zavest delavske skupnosti. Lahko trdimo, da je danes zavest med delavstvom za delavsko skupnost, hvala Bogu, že v veliki meri ustvarjena. Treba jo bo še izpopolniti. Vse tiste pa, kar je še sebičnosti, mora izginiti iz delavskih vrst.

Pogrešamo v delavskem pokretu idealizma in požrtvovalnosti, ki je glavni temelj vsega, na čemer mora sloneti vsako zdravo delavsko gibanje, ki hoče služiti delavski celoti.

Namen posameznika, ki prihaja v delavske vrste, mora vedno biti ta, da hoče priboriti pravičnejši položaj vsega delavskega stanu. Je še mnogo takih med delavstvom, ki tega ne pojmujejo. Navesti hočem samo nekaj primerov zgrešene miselnosti posameznikov kakor tudi posameznih skupin. Na primer: Pride v pisarno delavske strokovne organizacije

tovariš in pravi, da hoče pristopiti v strokovno organizacijo, če mu ona preskrbi službo. Drugi zopet, naj mu organizacija pomaga do neke podpore. Potem zopet druge v nekem podjetju pravijo, zboljšajte nam naše plače, pa bomo vsi pristopili v vašo organizacijo. In še mnogo takšnih zadev. Delavska strokovna organizacija naj izvaja ne vem kaj vse, šele potem bi ji zaupali. Torej najprej žeti, potem šele sejati. Naravno pa je, da moramo najpoprej polagati seme, potem šele uživati sadove tega dela.

Ugotoviti moramo, da se je delavstvo v veliki meri navzelo teh zgrešenih metod od raznih strankarsko-političnih frakcij, ker v smislu minulih in še obstoječih metod gre le za posameznika in za njegov glas o priliki volitev. Sicer pa je vsa skrb za skupnost in posameznika prepuščena tistim, ki so bili izvoljeni za razne mandatarje. Požrtvovalnost teh pa je bila in je skrb za njihove dnevnice, mase pa so lahko mirno nosile svoja bremena naprej, kakor so jih nosile pred volitvami.

Vse to je torej delo brez vsakršnega idealizma in požrtvovalnosti. In kjer manjka idealizma in požrtvovalnosti za skupnost, tam tudi nikdar ne moremo beležiti uspehov v blagor celote.

Ko stopamo v novo leto z veliko nalogo borbe za pravice delovnega stanu, imejmo pred seboj samega sebe in si izprašajmo vest. Ali imamo dovolj poguma in resne volje, da se hočemo v tem letu s podvojeno silo žrtvovati za dobrobit delavskega napredka? Vprašati se moramo tudi, ali je v nas dovolj krščanskega idealizma? Ali smo dovolj

Z delavskih bojišč:**Mezdne borbe JSZ v letu 1937**

Prav je, da pregleda delavska strokovna organizacija ob koncu leta svoje delovanje v preteklem letu. Tak pregled je potreben in koristen za organizacijo samo in za delavstvo.

Za organizacijo. Organizacija mora iz dogodkov preteklega leta ugotoviti, ali je vršila v polni meri svojo nalogo, ali je izpolnila upe, ki so jih vanjo stavili člani in ostala delavstva; ali je v njej tista nezlomljiva zavest in sila, ki dela organizacijo vedno mladostno in borbeno.

Za delavstvo. Delavstvo mora presoditi, če in v koliko je že dozorelo, da se more vsega ogniti v tovarnah in v družbi. Ali je že dovolj močno, da more vzdržati sistematične in načrtno napade kapitala proti njegovim pravicam. Kajti iz bojov po naših delavskih bojiščih smo mogli ugotoviti, da so se delodajalci upirali proti naravnim in zakonitim pravicam delavstva vseh povsod z istimi sredstvi in na isti način. Ta načrten odpor se je zlasti kazal v treh smereh: V žilavem odporu proti delavskim strokovnim organizacijam, proti kolektivnim pogodbam in proti obratnim zaupnikom.

Sicer ni nobeno podjetje nastopalo z odprtim vizirjem, toda tisti delavci, ki so delali za ustanovitev delavske strokovne organizacije, ali pa tisti delavci, ki so stali neustrašeno v prvih vrstah v že obstoječi organizaciji, so postali čez noč manj sposobni in obteženi z nebroj slabimi lastnostmi. Edino iz tega razloga, da je potreben njihov odpust. Proti delavski strokovni organizaciji sami pa, da nimajo nič, še celo veseli so je.

Zelo razburjeno je bilo podjetje, če je dobilo od delavske strokovne organizacije predlog, da sklene s svojim delavstvom kolektivno pogodbo. Ponekod je bilo kar ganljivo poslušati, ko so zatrjevali, da imajo svoje delavstvo zelo radi, da so se z njim vedno sami sporazumeli in da se bodo tudi v bodoče ter da ravno zaradi tega ni potrebna kolektivna pogodba. Niso pozabili poudariti, da je bil v njihovih podjetjih mir, dokler ni bilo delavske organizacije.

Delavski obratni zaupniki so voljeni na temelju zakona, tudi njihov delokrog je po zakonu določen. Zaradi tega so se morali podjetniki z njimi spriznati. Kljub temu smatrajo še vedno delavske obratne zaupnike za vsiljivce, ki so takorekoč vdrli v njihove pravice, ki temelje na svetosti zasebne lastnine. Zato so imeli zavedni obratni zaupniki še vedno težko stališče. Biti so morali resnični mojstri, če so objadrali brez prask in nezgod vse nevarne čeri, katere jim je nastavljalo podjetje.

Torej podajmo se na teren.

Lesno delavstvo

Najtežji je bil položaj delavstva v lesni industriji. Vzrok je deloma v gospodarski krizi, deloma pa tudi v izrabljanju te krize. V letu 1937 je začela kriza popuščati, lesna industrija je pričela močno oživljati. JSZ je upoštevala obe dejstvi in je v vseh podjetjih, kjer je imela svoje podružnice, začela mezdna gibanja. Ta mezdna gibanja so ponekod potekala mirno, ponekod so zavzemala pa tudi ostrejšo obliko. Oblika teh gibanj je bila pač odvisna od večje ali manjše uvidevnosti podjetnika.

V podjetjih Trobec Franc v Kozarjih, Stare Feliksa iz Preserj, Heinrihar F. v Škofji Loki, Ign. Hren na Verdu, Kobi Srečko v Preserjih, je prišlo do ureditve plač mirnim putem, ker je dobil predlog organizacije povoljen odziv. V podjetju Pristavec v Preserjih, v Prvi jugoslovanski tovarni podpetnikov v Gračnici, v tovarni lesnih izdelkov v Jurkloštru, v lesnem podjetju Meden v Begunjah, tovarni Remec & Co. na Duplici in pri Meščanski korporaciji v Kamniku je zavzelo gibanje za izboljšanje delavskega položaja že ostrejšo obliko. V nekaterih podjetjih se je moralo delavstvo poslužiti najskrajnejšega sredstva — štrajka.

V podjetju Pristavec je bil štrajk dva dni, v tovarni podpetnikov in v tovarni lesnih izdelkov v Gračnici in Jurkloštru 18 dni; v podjetju Meden pa skoraj mesec dni.

prežeti s Kristusovim naukom in naukom svetega evangelija? Vse to so bistvena vprašanja, katera si mora vsak krščansko-socialistični pokretaš postaviti. Treba je resnično ljubiti svojega bližnjega kakor samega sebe!

Naloga naša naj bo, da v novem letu podvojimo naše vrste z ljudmi, ki so voljni dela in ki imajo ljubezen do svojega sotrpina.

V sporu z Meščansko korporacijo in s podjetjem Remec & Co. se je pa uvedlo poravnalo postopanje, ki se je končalo s sporazumom. V vseh primerih je bil uspeh pozitiven in se je doseglo izboljšanje plač od 10—15%.

Težke boje so imeli v preteklem letu tudi mizarski pomočniki v St. Vidu. Leta 1936 so sklenili s svojimi podjetniki enotno kolektivno pogodbo. Ko je pa potekla, so nastopili mojstri proti temu, da bi se sklenila nova pogodba. Nastal je torej boj za novo kolektivno pogodbo. Končno je izbruhnil štrajk, ki je trajal nad tri tedne. Boj se je zaključil s kompromisom, in sicer v tem smislu, da se naj izdelava nova kolektivna pogodba za ljubljansko okolico, Gorenjsko in Notranjsko. Akcija za tako pogodbo je še v teku.

Kovinarji

Kranjska indstrijska družba na Jesenicah je odpovedala kolektivno pogodbo. Šlo ji je za to, da doseže znižanje plač. Svoj namen je utemeljevala s tem, da mora ustvariti možnost konkurenčnosti. Delavstvo se je seveda uprlo tej nameri. Nastala so dolgotrajna pogajanja za sklenitev nove kolektivne pogodbe. Do nove kolektivne pogodbe je sicer prišlo, vendar je moralo delavstvo pristati na znatno poslabšanje akordnih postavk, splošno znižanje osnovnih mezd, ukinitvev stanovanjske doklade in črtanje akordnih postavk iz kolektivne pogodbe. Priznal se je pa dopust, ustanovil se je tudi poseben fond za zvišanje starostnih rent. V ta fond se steka prejšnja stanovanjska doklada. Akcije za sklenitev nove kolektivne pogodbe so se udeleževale vse v tovarni obstoječe strokovne organizacije.

Delavstvo v jeklarni grofa Jurija Thurna v Guštanju je izvojevalo kolektivno pogodbo, 4-dnevni dopust na leto, izvajanje socialne zakonodaje, stanovanjske doklade in deputatne datjave. Pogajanja sta vodili organizaciji JSZ in SMRJ.

Tudi v tovarni Titan na Perovem pri Kamniku je pokrenilo delavstvo z ozirom na nastopajočo draginjo gibanje za zvišanje plač. Doseglo se je malenkostno zvišanje plač. Pri pogajanjih sta sodelovali JSZ in SMRJ.

Papirničarji

Za delavstvo v Združenih papirnicah v Vevčah, v Medvodah in Goricanah je bilo leto 1937 leto trdih bojov. Podjetje je odpovedalo kolektivno pogodbo. Namen odpovedi je bil — znižanje plač, znižanje akordnih postavk in omejitve drugih ugodnosti. Delavstvo seveda ni moglo pristati na kaj takega. Zato je šlo v boj. Ker so bila pogajanja od strani oblasti brezuspešna, je nastal štrajk, ki je trajal 80 dni. Končno je prišlo do sporazuma in do sklenitve kolektivne pogodbe. Delavstvo je moralo pristati na znižanje plač, pridobilo pa je plačan dopust.

Tudi tovariši na Količevem v tovarni I. Bonač so imeli v preteklem letu veliko vročih dni. Obratni zaupniki so imeli veliko posredovanj zaradi raznih sporov ali pa ukrepov od strani vodstva. Take akcije seveda niso prijetne za podjetja. Zato so tožbe, da so taki zaupniki pre malo uvidevni. Rezultati so pa pokazali, da so vendar bili na svojem mestu. Saj so se vsi spori rešili mirno, četudi je bil položaj parkrat zelo napet. — Organizacija je tudi stavila predlog za zvišanje plač in za sklenitev kolektivne pogodbe. Po daljših pogajanjih so bile plače zvišane za ca. 15%. Tudi na sklenitev kolektivne pogodbe je podjetje pristalo in so pogajanja še v teku. Ker je pa podjetje dosedaj pokazalo dovolj uvidevnosti, je upati, da bo prišlo čimprej do sporazuma tudi pri kolektivni pogodbi.

Tekstilno delavstvo

V tekstilni industriji v letu 1937 ni bilo večjih gibanj. Šlo je le za to, da se v letu 1936 sklenjena kolektivna pogodba izvede, odnosno da se razne nasprotujoče si razlage in mnenja sporazumno urede in pa da se urede druge tekoče zadeve. V ta namen so bili razgovori v Stori v Št. Vidu in Gameljnah, v »Induplat« v Jaršah, v Dravogradu in še nekaj drugih podjetjih. Večji del se je dosegel sporazum, le v škofjeloški predlinici ni našlo delavstvo nobenega razumevanja. Vodstvo je bilo proti delavski strokovni organizaciji in proti delavskim obratnim zaupnikom. Šlo je tako daleč, da je zahtevalo, da se predloži kandidatna lista obratnih zaupnikov na vpogled. Razmere

v tej tovarni seveda še niso urejene. Upamo pa, da bo novo vodstvo bolj uvidevno.

Kolektivna pogodba se je sklenila tudi s podjetjem Kocjančič in drug na Viru, tudi plače so se zvišale. Med letom so bile potrebne tudi intervencije zaradi odpustov. Vsakokrat se je vse uredilo sporazumno, ker je bil podjetnik vedno in vseskozi uvideven.

Oblačilno delavstvo

V tovarni Šešir v Škofji Loki se je pokrenilo gibanje za povišanje plač in za ureditev nekaterih vprašanj iz delovnega razmerja. Plače so se zvišale od 10 do 15 par na uro in tudi ostala vprašanja so se uredila.

V tovarni Klobukov in slanikov v Domžalah želi delavstvo skleniti kolektivno pogodbo. Vse okoliščine kažejo na to, da si bo v letu 1938 to tudi priborilo.

Delavke v konfekciji trgovine Strmecki so zahtevale povišanje plač. Na dveh pogajanjih je bilo doseženo malenkostno izboljšanje.

Rudarji

V drugi polovici 1937 se je pričela v rudarskih revirjih splošna akcija za zvišanje plač zaradi porasta draginje. Na pogajanjih, ki so se vršila v ta namen, se je dosegel enkratni nabavni prispevek, uredile so se nekatere akordne tarife.

V mesecu decembru pa so rudarji T. P. D. na pobudo J. S. Z. dobili nabavni prispevek v vrednosti četrtilijona din.

Gradbeno delavstvo

JSZ je sodelovala tudi pri vseh podvigih za sklenitev kolektivne pogodbe za stavbine in druge stavbniške panoge. Pogodba za stavbine je bila sklenjena, dočim so pogajanja za sklenitev enotne kolektivne pogodbe za delavce v kamnolomih še v teku.

Isto je gibanje za kolektivno pogodbo za opekarske delavce. Pogajanja so se zavlekla do konca sezone. Zaradi tega bo treba pričeti s pogajanjmi takoj v pričetku nove sezone.

Tudi apneničarji niso držali v letu 1937 križem rok. V apnenicah TPD v Zagorju so se delovne razmere ponovno izboljšale. Delavci zaposleni v apnenici na Kresnicah so se tudi organizirali in zahtevali potom svoje organizacije, da se zboljša njihov položaj. Ker se je pričelo gibanje proti koncu sezone, še ni zaključeno. V splošnem se pa zbira gradivo, da bi se omogočila enotna kolektivna pogodba za vse apneničarje. V kamnolomu v Zapodju nad Kresnicami so se za enkrat uveljavile vsaj najmanjše mezdne — 3 din na uro. Dosežen je bil povisek 15 do 40 par na uro. Tovariši pri delih ob Savi so dosegli dvakrat zvišanje plač. 80% zaposlenih se je zvišala plača za 75 par, drugim pa za 50 par na uro.

V kamnolomu ljubljanske železniške direkcije na Verdu pri Vrhniki, kjer je zaposlenih 150 delavcev, je bil dosežen za vse povisek 50 par na uro. Delavci, zaposleni pri gradnji ceste Vransko—Šmartno ob Dreti (30—40 po številu) so dosegli povisek 50 par na uro.

Kemično delavstvo

Leta 1936 je JSZ ustanovila svojo podružnico tudi v podjetju Medic & Zankl v Domžalah. Po ostrem boju je

Najnižje meзде drugod in pri nas

Ban vrbaske banovine (sedež Banjaluka) je predpisal uredbo o najmanjših mezdah, in sicer za nekvalificirane delavce nad 18 let starosti 2.75 din na uro. Za nekvalificirane delavce izpod 18 let starosti pa ne sme biti mezda nižja od 2.06 din na uro. — Uredba se v teku prvih šestih mesecev po uveljavljenju ne more spreminjati.

Zanimivo je, da je predpisana enotna najmanjša mezda za vse stroke in kraje in za vse delavce v starosti nad in pod 18 leti. Tako je tudi

prišlo do precej znosnega razmerja. Organizacija je zahtevala, da se točno izvaja socialna zakonodaja, zlasti kar se tiče nadurnega dela. Delavstvo v škrobarni se je držalo navodil, dočim pa ni bilo zadovoljno delavstvo v mlinu za barve. V tem oddelku so bili delavci bolj situirani kakor pa delavci v škrobarni. Kljub temu jim je bilo hudo, da jim je branila organizacija, da bi delali preko 8 ur na dan ali pa v nedeljah brez 50% poviška. Podjetnik je spretno izrabljala ta delavski egoizem in je rekel, da ne bo delal preko 8 ur, če zahteva delavstvo 50% povisek. Mesto, da bi delavstvo sledilo organizaciji in delalo le 8 ur v zavesti, da podjetnik ne dovoljuje nadurnega dela brez potrebe in da bo prej ali slej moral pristati na 50% povisek, je oddelek mlin obrnil hrbet organizaciji in se je organiziral pri Narodno strokovni zvezi. Čudno je, da jih je NSZ v takih okolnostih organizirala. Prava delavska strokovna organizacija kaj takega ne bi smela napraviti. Zaradi izdajstva delavstva samega je bila nadaljna akcija onemogočena in kapital je triumfirala.

V tovarni lakov Marx na Količevem so se razmere razvijale kolikor toliko povoljno in se je doseglo ponovno zvišanje plač.

Tudi v podjetju A. Kansky v Podgradu je hotelo urediti delavstvo svoje delovno razmerje in izboljšati plače. Zato se je organiziralo. V pogajanjih se je doseglo delno zvišanje plač. Ko so pa bile uvedene minimalne mezdne, je bila nevarnost, da bo precej delavk odpuščenih, ker so morale biti plačane tudi delavke 3 din na uro. Dejansko je bila odpovedana služba nekaterim delavcem. Zaradi tega je nastal med delavstvom odpor. — Ker niso dovedla pogajanja do ugodnega zaključka, je stopilo delavstvo v štrajk, ki je trajal 15 dni. Končno se je dosegel sporazum, delavke, razen ene, so ostale v delu.

Kažipot za I. 1938

Gibanja JSZ v preteklem letu smo zavedli le v grobih obrisih. Zavedna organizacija mora itak biti vedno med delavstvom v tovarnah. Saj nastaja dan za dnem toliko zares težkih vprašanj in sporov, da je treba vedno vmes posegati in stati delavstvu ob strani.

Pa tudi ti grobi obrisi dokazujejo veliko delavnost JSZ. Dokazujejo, da je vztrajala vedno in brezpogojno na svoji delavski liniji. Rajši je žrtvovala tudi svojo postojanko (Medic), kakor da bi se oddaljila od te linije.

Gibanja v letu 1937 pa dokazujejo tudi, da je bil vedno uspeh tam, kjer je bilo delavstvo zrelo, enotno in disciplinirano. Res je, da ima podjetnik več sredstev na razpolago kakor delavstvo. Vendar ni sile, ki bi mogla delavstvo poraziti in iti preko njega, če je zrelo.

To velja prav za vse pojave v delavski strokovni borbi. Pa naj gre za golo mezdno vprašanje ali za vprašanje kolektivnih pogodb ali za obratne zaupnike. Vedno isti odgovor: kjer je organizacija poglobljena, kjer so zavedni člani, so uspehi in bodo uspehi. Kjer tega ni, so neuspehi.

Leto 1938 je zavito v goste megle. Odpor podjetnikov se jača. Politične sile hočejo dobiti oblast tudi nad strokovnim gibanjem delavstva. Razni kapitalistični zavezniški žele, da bi bilo delavstvo nenotno, razbito in nesposobno za borbo. Imajo korist, da bi povečali razna razkrojvalna sredstva med delavstvom. Leto 1938 bo po vsej priliki težko leto.

Ce hoče biti delavstvo kos tem nalogam, mora izgraditi dvojce: Strokovno delavsko gibanje razširiti in poglobiti ter z vso voljo ustvarjati pogoje za delavsko skupnost.

Srečno in uspehov polno novo leto vsem članom in članicam ter prijateljem!
Načelstvo Jugosl. strok. zveze

Peter Lombardo, glavni strokovni tajnik JSZ:

Kakšna naj bo sindikalna borba

Ob zaključku starega in ob nastopu novega leta je prav, če si postavimo vprašanje, kakšna naj bo naša bodoča sindikalna borba. Mi si tega vprašanja ne stavljam kot novinci, ki bodo še le jutri ali kdaj pozneje prvič stopili v sindikalno borbo, marveč zato, da ugotovimo, kaj smo se iz dosedanjih borb naučili. Iz poročila o delu in uspehih mezdskih gibanj naše Jugoslov. strokovne zveze v preteklem letu je razvidno, da je naša sindikalna borba visoko aktivna in imamo zato vso pravico, da govorimo o bodoči borbi, ki bo brez dvoma, ako bo pravilno utemeljena, začeta in vodena, prinesla našemu delavstvu novih uspehov.

Zal med našim delavstvom v splošnem še ni pravilnega pojmovanja sindikalne borbe. Prav zato se pogosto zgodi, da kako gibanje ne doseže tistega, kar se upravičeno pričakuje, ali pa prav zaradi tega celo propade. Delavstvo pa se pri tem tudi ne zaveda, kako dalekosežne in kvarne posledice za sindikalno borbo imajo ravno propadla in neuspešna mezdna gibanja. Res je sicer, da moramo v borbi vedno računati z dejstvom, da lahko tudi najbolj siguren pokret propade. Toda v takih primerih si delavstvo vsaj nima ničesar očitati in zato tudi taki neuspehi nimajo kvarnih posledic za nadaljnjo borbo. Delavstvo postane v organizaciji še močnejše in se pripravlja na novo borbo.

Tarifni in sploh vsi pokreti, ki gredo v pravcu izboljšanja delovnih in plačilnih pogojev delavstva, za svobodo organiziranja, za pravilno izvajanje soc. zakonodaje, zoper krivice in zoper preganjanja delavstva in njihovih zaupnikov itd., zahtevajo v današnjem času vsestranske previdnosti in taktčnosti, in prvi vrsti pa temeljite pripravljenosti.

Napačno je, če kdo misli, da je delavstvo, ki se danes komaj organizira, jutri že sposobno, da stopi v borbo za izboljšanje svojega položaja. Prav to mišljenje je bilo za številna mezdna gibanja usodno in je že delavstvu silno škodovalo. Delavstvo je v takih podjetjih, kjer (komaj organizirano) začne mezdno gibanje, pa propade, zelo dolgo časa ne sposobno in nezmožno tudi za najmanjši nastop. Delavstvo, najsi bo kjerkoli, je v času mezdne gibanja izpostavljeno težkim preskušnjam. Take preskušnje pa premaga samo delavstvo, ki je v organizaciji utrjeno in ki je tudi trdno uverjeno, da brez boja ni zmage in brez žrtv ni uspehov.

Druga napaka je v tem, da delavstvo postavlja svoje zahteve v času, ko podjetje ali stroka ni v polnem konjunkturnem razmahu in zato ni mogoče zahteve uveljavljati. Taka mezdna gibanja so že vnaprej zapisana neuspehu.

Tretja groba napaka pa je, da se pri postavljanju zahtev med delavstvom in čisto tudi med prizadetimi strokovnimi organizacijami pogosto licitira, kdo bo postavil višje zahteve in s tem pridobil delavstvo zase. Pri tem se seveda pozablja tisto, kar je pri postavljanju zahtev najvažnejše, in to je, da morajo biti zahteve primerne gospodarski zmožnosti podjetja. Vse zahteve, ki niso v skladu z gospodarsko zmožnostjo podjetja, so neresne in smešne, četudi bi bile z delavske strani vsestransko utemeljene.

Četrta napaka je nestrpnost delavstva v času mezdne gibanja. Se preden so storjeni vsi koraki, da bi se mirnim putem uveljavilo to, kar delavstvo zahteva, stopi delavstvo v stavko in postavi svoje sindikate pred izvršeno dejstvo. Stavka je le skrajno sredstvo za uveljavljanje delavskih zahtev, zato se je zavedno delavstvo poslužuje šele tedaj, ko so vsa druga sredstva odpovedala. Stavka je vedno dvorezen nož, ki zareže rano na delavski in na delodajalski strani. Delavstvo pri ustavitvi dela čisto ne pomisli, kako je za stavko pripravljeno. Stavka je popolnoma odprta borba in v njej vedno zmaga tisti, ki dalje časa vztraja. Kaj in koliko je delavstvu potrebno, da more vztrajati v stavki, menda ni potrebno še posebej navajati.

Peta napaka pa je v tem, da pre malo poznamo ali pa nočemo razumeti razmer in časa, v katerem živimo. Pri nas in menda tudi drugod stavke javnosti, to se pravi drugim slojem, niso simpatične. Treba pa je računati tudi z obstoječimi zakoni, ki stavkam niso naklonjeni.

Prvi pogoj za uspeh pri vsakem mezdnem pokretu pa je zlasti, da je tehnično dobro pripravljen. Delodajalci so proti delavskim zahtevam oboroženi z vsemi mogočimi izgovori. Pogosto sicer gladko priznavajo upravičenost delavskih zahtev — ne morejo pa pri vsej svoji dobri volji le-tim ustrezati, ker podjetje tega gospodarsko ne prenese. De-

lavstvo se mora zadovoljiti s temi izgovori, če nima v rokah trdnih dokazov, da ni res, kar trdi podjetnik. Take dokaze je treba zbirati v podjetju samem, tako da se preučujejo vrste in količine izdelkov, njihova prodajna vrednost, vrednost surovin in stroški proizvodnje. Delavstvo mora ugotoviti, koliko je vredno delo posameznika, ki ga izvrši v eni uri, v enem dnevu, zato da potem tudi ve, koliko od te vrednosti res dobi, koliko pa si obdrži podjetje.

Da pa bo delavska sindikalna borba za vse delavstvo rodila povoljne uspehe, ne smemo pozabiti na najvažnejše, in to je, da delavstvo povsod nastopa enotno. Če se delavstvo loči po idejni pripadnosti, naj pa vendar nikdar ne pozabi, da ima v socialnih in gospodarskih vprašanjih svoje skupne interese, katere bo moglo uveljaviti, braniti in ohraniti samo tedaj, če bo ne glede na idejno pripadnost strnjeno v eno, prežeto prave delavske zavesti in borbenosti. Navedel sem le glavne smernice, ki naj služijo našemu delavstvu v bodočem letu kot preskušeno vodilo za vsa mezdna in sindikalna gibanja. Osebo sem prepričan, da moremo le tako resnično koristiti delavstvu in mu priboriti pravice, katerih danes še nima.

Grošel Jože, strokovni tajnik JSZ

Med kmetom in delavcem

Velik odstotek tvorijo v Sloveniji tisti delojemalci, ki se ne štejejo za prave delavce. Ker imajo poleg dela v fabriki tudi še manj ali več grunta, ostanejo tako še vedno bolj kmečko čuteči, in bi jih tako označili najbolj pravilno z gornjim naslovom.

Naše male, posebno še hribovske kmetije, morajo življenjske potrebščine že pozimi, posebno pa še spomladi kupovati, ker doma premalo pridelajo, če je količnik družine za preživljati. Pred vojsko so iz teh pasivnih kmetij šli za kako leto v Ameriko ali na »Prazjovsko«, zaslužili nekaj denarja, da so poplačali dolgove pa še nekaj dali za vsakdanje potrebe, in so tako ostali še kmetije. Pred in po vojski jim je tudi visoka cena živine pomagala, da so živeli brez iskanja dela. Po vojski je tudi še les, ki je imel dobro ceno, marsikomu teh malih kmetov pomagal preživljati družino, bodisi da je imel sam nekaj lesa za prodati, ali pa je zaslužil s sekanjem po gozdovih večjih kmetov.

Prišla so pa leta, ko je kapitalizem ustvaril krizo. Cena živine je padla za 500 do 600 odstotkov. Les je zgubil vso vrednost. Mali kmečki domovi so se napolnili z revščino. Beda in pomanjkanje je sililo, da so šli iskati delo v tovarne in kjerkoli so ga mogli dobiti. Kmečki domovi so začeli bruhati nove mezdne sužnje, ubogljivejši od samih strojev. Ker so delo iskali v letih največje krize in brezposelnosti in še v času, ko je bila organizacijska zavest in borbenost med delavstvom najslabša, je pustilo to v njih neko boječo uslužnost in se je marsikateri še sedaj ne more otresti. Ker ne živi izključno samo od zaslužka, tudi ne dela toliko vprašanja, če je nekoliko manjši, kot bi moral biti, če bi bil navezan zgolj na zaslužek.

Poleg tega sta kmečki fant in dekle, ki sta začela hoditi v fabriko dostikrat ostala še pod streho svojega doma. Ker imata stanovanje deloma tudi hrano doma, ni za nje toliko vprašanje, če je plača malo bolj skromna, saj tudi potreba pri njih ni tolika kot pri drugih. Ne zaveda se tak prav nič, da je treba misliti tudi za takrat, ko ne bo več pomoči, ko jo ima sedaj doma. Potem bo pa le treba take plače, ki bo za celo preživljanje zadostovala. Tako ne škoduje tak delavec sedaj le drugim, ko jima gre le za to, da sta za vsako plačo zaposlena, temveč prav tako sebi. Saj doživljamo, da prav taki najbolj odklanjajo marsikje vabilo tovarišev, da bi se organizirali, ker to pa že vedo taki, da je bolj v milosti pri podjetju tisti, ki ni organiziran.

Jasno je, da te okolnosti ubijajo borbenost delavstva in njihovih organizacij. Predsednik skupine v tovarni, kjer je morala biti organizacija v stalni borbi za pravice delavcev, je bil delavec, ki je imel doma tudi grunt. Tovarnarju se je hotelo organizacije, ki bi ustrezala njegovim koristim in njegovemu političnemu prepričanju in bi bil njen nastop tak, kot bi on in g. ravnatelj določila. Po g. ravnatelju je to sporočil delavcem. Tajnik skupine, ki ni imel drugega kot roke za delo in družino za preživljati, je odločno izjavil, da gre raje iz fabrike, kot v or-

Slavko Prešeren - delavec, Tržič

Prva naj nam bo - strokovna organizacija

Zopet stojimo ob zatonu enega leta v preteklosti in za nekatere izvoljence tudi v pozabljenju. Ne bo pa zašlo v pozabljenje za revnega delavskega trpina. Koliko bridkih ur je prineslo preteklo leto, bi pač vedel povedati marsikdo, ki si svoj borni kruhek služi z delom svojih rok v tovarni. Kdo izmed sužnjev modernega sveta bo mogel ob koncu starega leta pozabiti vse krivice, vsa sramočenja in poniževanja v borbi za svoj in svoje družine obstanek. Kako naj pozabi družinski oče, ki je v tem letu prinesel v svoje borno stanovanje lačnim in prezeblim otročičem mesto kruha — delavsko knjizico, v kateri je stalo s trdimi, mrzlimi črkami — odpušen.

Vprašajmo se, ali moremo in smemo ob koncu starega leta brezbržno zapreti knjigo trpljenja naših delavskih družin in poniževanja naših delavskih deklet? Odgovor se bo glasil — ne. Kaj naj torej storimo, da ob koncu prihodnjega leta ne bomo zopet stali s povešeno glavo ob tako žalostnem zaključku? Kaj nam manjka? Ničesar drugega kakor več medsebojne krščanske ljubezni in pa — delavske skupnosti in zavednosti.

Z odprto knjigo bridkosti preteklega leta v roki, bomo stopili v novo leto in morda tudi v — novo življenje. Kakšno bo to leto in življenje v njem, tega danes

še ne vemo. Eno pa vemo in tega ne pozabimo: Kakor v preteklem, tako bo tudi v bodočem letu posameznik — niča. Resnica, za katero je svet plačal Kristusu s smrtjo na križu: »da smo si vsi ljudje bratje, se najbrž tudi v bodočem letu ne bo priznavala, vsaj povečini ne. Ali ne grešimo proti samim sebi in proti svojim potomcem, ako se temu zlu skupno ne postavimo v bran? Ta naša skupnost pa bo imela uspeh le tedaj, če bo slonela na naukih in zgledih, katere nam je zapustil naš najboljši Tovariš-Kristus. Uspešen boj proti vsem krivicam, vsem sramočenju in vsem bridkostim, katere je vsak slovenski delavec občutil v preteklem letu, je edino pod zastavo prave krščanske delavske strokovne organizacije. Vse drugo delo, ki izrecno ne podpira upravičene delavske borbe v strokovni organizaciji, pa naj bo to kakršnegakoli značaja, je za delavstvo brez koristi, ker je samo zavlačenje dosege in priznanja delavskih pravic. Prva je krščanska strokovna organizacija, potem šele vse drugo. Naj si zamišljamo organizacijo človeške družbe tako ali drugače, naj zavladata ta ali oni, naj se prestoli rušijo ali vzdigujejo, svobodnega strokovnega združenja delavcev danes in v bodoče ne bo več mogoče zatreti. Z njim bodo morali računati prej ali slej vsi, tudi tisti, kateri se mu danes posmejujejo in ga podcenjujejo.

Ob vstopu v novo leto napravimo sklep, ki bo odločen za bodoče in tudi za vsa nadaljna leta. Povejmo vsem tistim, kateri se skušajo po upognjenih delavskih hrbtih povzpeli do oblazinjenih stolčkov in polnih blagajn, da nam je poleg vere naših očetov in poleg jezika, v katerem nas je mati učila znamenje svetega križa, prvo in poglavito vprašanje, vprašanje našega, z znojem prekašenega in s solzami pomešanega kruha. V novem letu bomo živeli in delali edino za tistega, kateri nam bo ta grenki kruh skušal osladiti ali vsaj ohraniti.

V novo leto naj iz vseh delavskih duš in src plane v svet en sam krik: Po božji podobi ustvarjeni ljudje smo, čeprav samo delavci! Za krivice preteklega leta v novem letu ne sme biti prostora! Zato bomo poskrbeli mi s svojo — krščansko strokovno organizacijo!

Poslovanje skupin JSZ

Pred dnevi so prejele vse naše krajevne skupine po nekaj izvodov brošure: »Poslovanje strokovnih skupin JSZ«. Ta brošura je bila nujno potrebna, doslej namreč ni bilo enotnih smernic in navodil za upravno poslovanje naših krajevnih skupin. S to brošuro je ta vrzel izpolnjena. Želimo le, da si jo vsi, ki imajo opravka z vodstvom krajevnih skupin JSZ, tudi nabavijo. Cena za izvod je 6 din. Zavedati se moramo, da bo naše delo le tedaj prišlo do prave veljave in uspehov, ako bo dobro in enotno izvedeno.

Za novoletno darilo Izpo knjigo

Krekova knjižnica vam to omogoči s svojo knjižno zalogo izvornih slovenskih del in lepih prevodov po izredno nižjih cenah in ugodnih plačilnih pogojih.

Do preklica razpošilja vezane knjige à 16 din, broširane à 10 din za en izvod. Naročila: K r e k o v a k n j i ž n i c a (Del. založba), Ljubljana, Miklošičeva cesta 22/L.

prebral svoj delavski časopis in se vselej udeležil sestanka strokovne organizacije. Nikakor ne smejo delavci nikjer pustiti, da bi bil grunt vzrok, da bi ne bil organiziran. V današnjem boju zoper kapitalizem, mora biti organiziran v res delavske borbenosti strokovni organizaciji vsak, ki daje svoje delovne sile v najem, čeravno je še tesno privezan k zemlji. Strokovna organizacija je tista šola, kjer se nauči spoznavati svoj delavski obraz in se zave, da boj s kapitalizmom zahteva, da nisi v tovarni samo mezdni suženj, temveč stoddostno borben delavec, in te njiva, ki jo imaš doma, ne sme pri tem nič ovirati, marveč te nasprotno podžigati v boju.

Delavstvo in slovenski politični ideali

Politični ideal vsakega naroda je lastna država. Veliki evropski narodi so v minulemu stoletju ustvarjali svoje narodne države. V tem stoletju pa jih izpopolnjujejo. Danes je želja in ideal velikih narodov, da si ustvarijo imperij, svetovno državo s kolonijami. Vrhnja plast v domovini naj vlada, gospoduje. Kmetje in delavci naj garajo, kolonije naj pa sužnjujejo. Vse za blagor imovitih izbrancev.

Mali narodi tudi žele svojo narodno državo. V državi se lahko izkaže vsa tvorna moč delovnih stanov kakega naroda. Mnogi mali narodi so svoj ideal dosegli tudi v minulemu stoletju. Nekateri pa po svetovni vojni. Skoraj vsi, da prav vsi so dokazali opravičenost ustanovitve in obstoja lastne države. S svojim gospodarstvom so utrdili življenjsko moč prebivalstva, s svojim kulturnim genijem so oplo dili sodobno svetovno kulturo, s svojo politiko so utrjevali mir, to največjo dobroto človeštva.

Slovenski politični ideali v prejšnjem stoletju so stremeli za »Zedinjeno Slovenijo«. Skoraj bomo obhajali 100 letnico te slovenske politične zahteve. Do danes je še nismo dosegli. Čas in razmere in ljudje so zakrivil, da smo v politiki v razmerju z drugimi narodi le malo, malo napredovali in malo dosegli. Čas in razmere in ljudje!

Toda ljudje često ustvarjajo čase in razmere. Kakršni ljudje, tak je čas in take so razmere. Narod spravi na površje ljudi včasih iz svoje srede. Včasih pa se postavljajo poedinci na vodstvo brez ljudskega vpliva in volje. Oboje se prikroji kasneje s tehničnimi sredstvi organizacije in uprave. Slovenski politični ideali so bili vedno živi med ljudstvom. Niso pa bili vedno v vodilnih vrhovih. Slovenski kmetje in delavci so bolj po notranjem čutu — po instinktu — stremeli po političnem idealu. Niso si pa določno predstavljali tega ideala. Niso imeli možnosti, da bi se politično izražali. V bivši Avstriji je bilo vsako politično društvo »bav-bav«. Vsak se je besede »politika« ustrašil. Vrhnja plast je spretno odvrčala vse preprosto ljudstvo od politike, ga zastraševala in mu politične ideale slikala kot »vele-izdajo«. Strah pred politiko je zašel v kri in kosti slovenskih delovnih ljudi.

V novejšem času si delovno ljudstvo samo osvaja izobrazbo. Kar ropa jo. Kljub veliki nevolji tistih, ki bi še vedno radi politično temó. Delavstvo se ne premano izobrazuje in vežba. V svojih strokovnih organizacijah je delavstvo spoznalo mnogo življenjskih resnic in nujnosti. Česar koli se loti v strokovnem delu, povsod naleti na politiko. V strokovnem delu uvidi in spozna važna politična načela, pa tudi taktiko.

Mogočne sile tudi danes na vso moč

odvrčajo slovensko delavstvo od slovenskih političnih idealov. Kadarkoli zahteva delavstvo, da naj soodloča pri zakonih, ki zadevajo delavsko življenje, je pri tem ovrtó. Ako delavstvo stremi za enotnostjo, mu pravijo, da je enotnost velik greh. Ako zahteva soodločbo pri slovenskem gospodarstvu, zatrejo vidne in nevidne sile take zahteve, češ da je to politika in da delavstvo ne sme drugega početi, kakor da se le zbira v strokovnih organizacijah. Če pa prav sedaj delavstvo zahteva gospodarsko samostojnost Slovenije, pa označujejo te zahteve kot prevratniške.

Prerez mednarodnih vprašanj Ljudstva zemlje - kam?

Stari maršal francoske armade Foch je izrekel zanimivo in resnično trditev, da je lažje doseči zmago nad sovražnikom kot to zmago pred premaganim ohraniti. Svetovno vojno je zaključil versailleski mir, ki je pod francoskim in angleškim vodstvom uredil nove poveljne razmere, določil meje novih in starih držav, razdelil kolonije in naložil premaganim plačevanje vojne odškodnine. Predvsem Evropa se je močno oddahnila, novo nastale države so se hitele organizirati in povsod je zavladalo veselo pričanje, da je vojna nevarnost za dolga desetletja minila in da človeštvo po grenkih skušnjah velike vojne ne bo nikdar več mislilo na nobeno vojno več.

Premagani državi Nemčija in Avstrija sta se zapletli v vrtnice najhujših notranjih gospodarskih in političnih kriz. Njima ob strani se je kmalu postavila tudi Italija, ki je sicer vodila vojsko na strani zmagovalcev, vendar se je z razdelitvijo kolonij in novo razdelitvijo evropskih meja čutila skrajno prikrajšano in nezadovoljno. Stoletni sen Italije o gospodarstvu na Sredozemskem morju in o kolonialnem imperiju se ni uresničil. Njene sanje o nadvladi v Sredozemlju so trčile na trdo in stalno smernico angleškega imperializma, ki hoče imeti vedno in za vsako ceno prosto pot skozi Sredozemsko morje, koder plovejo angleške ladje v Indijo in na Daljni vzhod. Angleške kolonije so vir angleškega blagostanja, zato je bilo vedno glavno načelo njihove zunanje politike, ohraniti si prosto pot do svojih kolonij. S tega stališča so urejali tudi mirovno pogodbo v Versaillesu in niso dopustili razmaha Italije, čeprav je bila med zmagovalci.

Mirovne pogodbe po končani svetovni vojni niso prizadevale samo premagancev. Vsa Evropa je bila na novo razkosana in cela vrsta manjšinskih vprašanj je razburjala male in velike narode. Ena najtežjih usod je med drugim zadela tudi

Največja ovira za doseg političnih idealov pri vsakem narodu so ljudska neumnost, neizobraženost in strahopetnost. Iz tega izvirajo klečeplastvo, lizunstvo, ovaduštvo in stremušstvo. Delavstvo se trga iz teh davnih ovir in postaja nosilec dela za slovenske politične ideale. Delavska enotnost je prvi predpogoj za uspeh. Delavska federacija — zveza — s kmeti je drugi predpogoj za približanje političnim idealom. Izobrazba in organizacija sta sredstva za dvig. Najvažnejša pa je pot. Kdor želi doseg slovenskih političnih idealov, ne sme po poti v smeri diktature, nasilja, centralizma, fašizma, strankarske zagrizenosti in nadvlade pešičice izbrancev določenega stanu, temveč po poti svobode, demokracije, strpnosti, delavske enotnosti in skupnosti vseh delovnih stanov. a. s.

zastopnikov demokracije in se tako v kratki dobi na široko polastil oblasti.

Obenem z rušenjem mednarodnega položaja, ki je imel svojo osnovo v Zvezi narodov, je fašizem začel z ogromnim oboroževanjem. Hkrati pa je iskal zaveznikov vseh vseh. Pričenja se doba pozitivne madžarske revizionizma, gibanje za restavracijo Habsburžanov, boj proti reparacijam in nemško oboroževanje, dvigajo se prve zahteve po kolonijah, slede jim napadi na novoorganizirane države in poskusi izrabljanja notranje nezadovoljnosti v manjših državah v korist fašizmu. Spornih vprašanj po končani vojni je bilo vseh dovolj, da jih je fašizem mogel zdaj tu zdaj tam spretno izrabljati v težke zaostitve.

Razdiralno delo fašizma je le počasi opominjalo demokratične države na nevarnosti, ki morajo nujno nastati iz tega za svetovni mir. Italijanskemu fašizmu je stopil ob stran še hitlerizem in japonski imperializem. Zveza narodov je od leta do leta izgubljala svoj pomen, ker se pred stalnimi napadi fašistične skupine držav ni krepila in naslanjala na demokratične države, temveč je s popuščanjem in diplomatskimi kupčijami izgubljala svoj pravi pomen. Neednost demokratičnih držav je oslabila pomen te ustanove, ki naj bi bila sodnik in izvrševalec kazni nad vsemi, ki rušijo mir med državami. Vse slabosti je spretno izrabljala mednarodna fašizem, da je po petnajstih letih dejansko uničil pomen te ustanove, interese demokratičnih držav pa izigral za utrditev svojega položaja.

Na neednosti demokratičnih držav je mednarodni fašizem zasnoval in izpeljal vojno v Mandžuriji, uničil Abesinijo, zaneli državljansko vojno v Španiji, in s kitajsko vojno opozoril Evropo na vse obupne strahote, ki jih nad ljudstvo prinaša moderni način vojskovanja. Petnajstletno delo pri organiziranju svetovnega mira je s padcem Zveze narodov razpadlo. Veselile iščejo sedaj novih potov, snujejo se novi mednarodni bloki, ki naj služijo v obrambo proti fašističnemu ogrožanju sveta. Pri tem se vrše še poskusi, predvsem s strani Anglije, kako razcepiti vrste fašizma in izigrati razne nasprotujoče si interese Nemčije in Italije med seboj. Manjše države, ki so v zadnjih letih doživele mnogo razočaranj, stoje ob tem novem omejevanju skupne varnosti sumljivo ob strani. Računajo in tehtajo položaj ter se javno ne odločijo nikamor, kar je fašizmu mnogo bolj v korist kot v škodo. Volja delovnega ljudstva je v največji večini držav potisnjena ob stran in ji ni dana prilika za odločanje v težkih in usodnih mednarodnih vprašanjih. Ob strani mora gledati, kako se vrši silovita tekma v oboroževanju in ne ve, za koga in proti komu se kuje novo orožje.

Tako stojimo po dvajsetih letih sredi nanovo oboroženih držav in božična pesem miru zamira med vojnimi grozotami, ki so se na dveh koncih sveta že razplamtele v brezobzirno sovraštvo. Snujejo se novi bloki in zveze, govori se samo o miru, dela pa se z mrzlično naglico na vojnih pripravah. Zmagovalci iz zadnje vojne stoje v obrambi pred premaganici. Tisti, ki so zrušili mednarodno ravnotežje in se prvi do zob oborožili drže v eni roki oljčno vejico miru, v drugi pa grozeči meč. Lepoto božičnega miru ubijajo trpke in težke besede: če hočeš mir, pripravljaj se na vojno... jr.

**Srečno in zadovoljnosti polno novo leto 1938
vošči vsem tovarišem in tovarišicam, sotrudnikom,
prijateljem in bralcem
Uredništvo in uprava »Delavske Pravice«**

Iz Slovenije v dravsko banovino 20 let slovenske politike

Veliko je ljudi, ki ne poznajo ali nočejo poznati pravic delavcev, katerim je edino vodilo in pravilo: delavec mora ubogati. Resnica: delavec naj stori svojo dolžnost — zato pa sme tudi imeti pravice, in jih ima po božjem in človeškem pravu. Če se delavcu kratijo pravice, potem seveda pogodba, katero je sklenil z delodajalcem, zgubi svojo moč. In če delodajalec pravi: Ne morem ti dati, kolikor zahtevaš, potem sme tudi delavec reči: jaz ti pa za premajhno ceno ne morem dati svojih moči — in tedaj ustavi delo, stopi v stavko. To je v slučaju, da delodajalec neče mirnim potom delavcem dati pravice, upravičeno in postavno — kajti kot človek kapitalist ni nič več vreden kot delavec. Če torej pravi delodajalec: jaz nečem dati, kar ti gre, potem sme tudi delavec ustaviti delo.

Seveda so stavke upravičene samo ondi, kjer se delavstvu godi krivica, in kjer se mirna poravnava ne more doseči. Žalibog, da imajo sedaj delodajalci v državnih oblastih najboljšo oporo: delavci, če niso združeni, so v tem položaju brez moči. Duh državne postave sicer pozna tudi pravice za delavstvo — toda žal, da tisti, ki izvršujejo te postave, nimajo pravega duha. Počasi in polagoma je treba vse, tudi izvrševalce postav, naučiti, da imajo delodajalci in de-

lavci kot pogodbo sklepajoči enake pravice in da je popolnoma napačen nazor delodajalcev, če mislijo: mi smo višji, mi smo zgoraj! In rajni papež Leon XIII. je izrekel pomenljive besede: »Tisti, ki imajo denar, si bodo že sami pomagali, ustvariti je treba zakone, ki čuvajo revno delavstvo.«

Delavstvo naj pokaže, da je lakota, da je pomanjkanje, da je bleda skrb največji hujskač! Zato si delavci skušajo zboljšati stanje, da ne pridejo na površje res pravi hujskači, uporneži, katerim v obupnosti res nič več ni sveto: ne življenje, ne imetje bližnjega, da ne pridejo na površje taki, ki z dinamitom in bodalom iščejo pravice. (Misli je na anarhizem. — Op. por.) Nezadovoljnost je največje zlo — to je treba odpraviti. In če se to ne posreči in če bodo delavci vsak na svojo pest iskali pravice, prišlo bo gorje in prelivanje krvi, kjer so zdaj podjetja in tovarne, bodo razvaline in pepel.

Tako pravi Janez Krek. Moškerc pravi: »Da te besede skozinskozi predpostavljajo enotno fronto vsega delavstva brez razlike, je iz njih kakor beli dan razvidno; brez te misli izgubijo ves svoj smisel.

Enotno fronto smo torej iskreno ustvarjali med slovenskim delavstvom že

koncem minulega in začetkom sedanjega stoletja. Zato pa tudi popolnoma umevamo važnost in potrebo enotne fronte »Delovnega ljudstva«, ker vemo, da če je bila že takrat potrebna, je danes, ko se je kapitalizem tako silno okreplil, kakor ni bil močan vsa predidoda stoletja, še tisočkrat bolj. Kapitalizem, izražen v premoči karteliranih bank, izmoghava brez razlike naziranja vsakega delavca, kmeta, obrtnika; njegov kruti jarem čutiljo danes že tudi fabrikanti, kateri so od sekunde do sekunde odvisnejši od nenasiljivega moloha bank. Da se zabrani anarhija, katero je napovedoval rajni dr. Krek že l. 1904, je enotna fronta delovnega ljudstva potrebna ne le v državi treh črk, marveč na celem svetu. K njeni ustvaritvi sili neizprosna logika vsakogar, kdor zna presojeti znake časa in iz njih izvajati edino mogoče zaključke. O predpogojih, ki so zanjo nujno potrebni, pa na tem mestu ne govorim.

Ali ni Krek Janez l. 1904 pisal tudi za naš čas? In ali ni Miha Moškerc leta 1923 pisal za tisto in za našo dobo? Krek Janez je pisal, živel in deloval tako. Bil je genij, bil je duhovnik, pa je pri svojem delu naletel na velikanske ovire. Ako ne bi bil oboje, bi ga strli taki, ki onečaščajo njegovo ime danes v svoje sebične namene. Leta 1922 ni imel pokojni velikan Jeglič niti trenutek pomisleka, da se ne bi pridružil enotni fronti delovnega ljudstva. Ob ljubljanskih volitvah je takoj zjutraj dal zgled, šel na volišče in volil »zvezo delovnega ljud-

stva«, katere nosilec je bil socialist, pokojni župan dr. Perič. Dr. Janez Krek in dr. Anton Jeglič sta bila v velikih trenutkih velika moča. Dr. Krek Janez bi bil danes prvobojevnik enotne fronte delovnega ljudstva, »sračjega gnezda«, kakor blagovoli »Slovenec« imenovati ljudsko skupnost. Pri »Slovenec« danes ni več Mihe Moškerc in ne Janeza Kreka.

Če je bil še Janez Krek oviran, se ne smemo čuditi, da je danes delavstvo toliko bolj ovirano, čeprav je delavstvo omogočilo položaje tistim, ki ga ovirajo in duše.

Po izvršenih volitvah v Ljubljani, kjer je »Zveza delovnega ljudstva« takoj pri prvem nastopu tako krasno zmogala, je dr. Andrej Gosar napisal za »Socialno misel« članek o »Zvezi delovnega ljudstva«. Tam pravi dr. Gosar:

»Ljubljanske občinske volitve pomenijo za naše razmere važen strankarsko-političen napredek. Stranke, oziroma politične skupine, ki izrazito zastopajo koristi malih ljudi, to je delavcev in uslužbencev ter malih obrtnikov in posestnikov, so se na podlagi skupnega delovnega programa združile za enoten nastop, ne glede na načelne razlike, ki jih bistveno ločijo.«

Dalje navaja dr. Gosar nemški zgled, kako socialisti in centrum skupno vodijo državno politiko. Razlaga, kako je lahko v podrobnem praktičnem delu na gospodarskem in socialnem polju skupno nastopati. Zlasti velja to za občine. Pojasnjuje zgodovinsko krivdo »gospodarskega

Zadružništvo - rešitev slovenskega kmeta in delavca

(Govoril ob otvoritvi zadružne žage na Verdu dne 21. novembra 1937 dr. Tomaž Furlan.)

Dvojen namen leži v današnjem slavu. Najprej se hočemo nekoliko poveseliti nad srečnim zaključkom naporenega dela. Naša žaga, cilj vseh naših prizadevanj, stoji ponosna in dovršena. Stroji so na svojem mestu, in delo bomo lahko pričeli. Poleg tega je pa še drugi pomen. Manifestirati hočemo za zadružno misel, o kateri smo prepričani, da edina more slovenski vasi prinesiti gospodarsko odrešitev. In še več se nadejamo od zadružništva, zaradi katerega danes v prvi vrsti prirejamo to slavje. V zadružništvu gledamo najbolj domač, najbolj slovenski in najbolj ljudski način rešitve socialnega vprašanja. Pri tem pa ne moremo opustiti prilike, da ne bi spregovorili tudi o zadružni morali, katero je treba predvsem visoko gojiti. Vsem vam je poznan izrek, ki zadružno moralo slovenskega naroda ne dviga prav visoko. Mislimo namreč na stari izrek, da v »španoviji še pes crkavač. Pes pa more crkniti le v taki španoviji, v kateri posamezni španovarji lahko računajo na goljufijo, ali na polovičarsko izvrševanje svojih zadružnih dolžnosti. Bili so časi, ko je slovenska vas lahko pogrešala zadružništvo kot sredstvo kmečke produkcije. Ti časi pa so sedaj minuli, minuli tik pred našimi očmi. V letih krize bi vsa vrhniška okolica ne zasluzila niti za sol, ako ne bi pritekal droben, a vendar tako dober denarni curek stalno mesec za mesecem iz Zadružne mlekarne. Brez lesne zadrage pa bodo propadli kmečki domovi še posebno na Verdu. Kdor je danes prišel prvič v našo žago in vidi vse lepó postavljeno, temu se niti ne sanja, kako težka je bila pot, ki smo jo morali prehoditi. A težka je bila v prvi vrsti zato, ker smo bili prisiljeni začeti sami od sebe, na svoj lastni riziko, brez vsake avtoritete in brez vsake pomoči. Nemo goče je tako stanje na trgu, da napram enemu samemu kupcu nastopa sto neorganiziranih producentov. Ko je bila sila najhujša, je bila božja pomoč najbližja. Zaradi te hude zunanje sile je bilo vsakemu jasno, da je treba nekaj storiti. In ko je padla misel lesne zadrage in lastne žage, so se te misli vsi naprednejši kmetje takoj oprijeli in tako so postala leta našega gospodarskega propada začetek naše gospodarske osvoboditve.

Ko smo videli, kako globoko se je vsidrala zadružna misel med slovenskim ljudstvom, se nam je vzbudila nada, da bi s pomočjo zadružništva bilo mogoče rešiti tudi socialno vprašanje, ki nas kot neprelozljiva mora tišči in nikogar ni, ki bi ga skušal rešiti. Rodila se nam je misel, da bi dobro organizirano zadružništvo moglo postaviti slovensko vas na popolnoma nove gospodarske temelje, na temelje, ki bi bili mnogo pravičnejši, kakor pa so bili temelji kapitalizma, ki so odločali v gospodarstvu slovenske vasi

skozi zadnjih sto let. To časovno razdobje pa je tudi tisto razdobje, v katerem je začel slovenski kmet nevdružno propadati in propada vse dalje nevdružno do današnjega dne. Samo z žalostjo v srcu moramo konstatirati, da Slovenci nismo nikdar imeli pravega odnosa do realnih, do gospodarskih vrednot. Kot znak tega nerealnega v slovenskem človeku lahko spoznamo v tem, da v Ljubljani nimate niti enega spomenika, ki bi bil napravljen v čast bodisi slovenskemu gospodarstveniku ali slovenskemu politiku.

Temelj gospodarstva je produkcija

Nekako pred 50 leti se je rodilo slovensko zadružništvo. To je bilo kreditno zadružništvo: hranilnice in posojilnice. Danes, ko gledamo in na lastnih ramenih čutimo bremena, ki se valijo s kreditnega na produktivno zadružništvo, danes šele vemo, kakšno napako je zagrešilo slovensko gospodarstvo, da se je zadovoljilo skoraj bi rekli s prekomernim organiziranjem kreditnih zadrug, na produktivne zadrage pa je popolnoma pozabilo. Začuden se vprašujemo, kako je bilo to sploh mogoče, najprej začeti s kreditnimi zadrugami, produktivne pa čisto zanemarjati. Osnova vsega gospodarstva je produkcija. A še posebno velja ta resnica za kmeta. Kredit raste in pada z rastočo ali padajočo produkcijo. Čim več nekdo pridelava, tem večji kredit ima. Čim manj pridelava, manjši bo njegov kredit. Naši prvi zadružniki so delali pač ono, kar je bilo lažje. Neprimerno lažje je ustanoviti hranilnico in posojilnico, kot n. pr. lesno zadrugo s svojo žago. Mi smo rabili velik začetni kapital; če bi hoteli ustanoviti hranilnico, ne rabimo tako rekoč ničesar. Vendar ne smemo biti krivični pionirjem našega zadružništva. Oni niso delali samo tega, kar je bilo lažje, nego so se lotili tudi onega, kar je bilo v tistem času najpotrebnejše. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bila prva potreba organizirati kredit, izrgati kmeta iz grabežljivih rok oderuhov in krivičnih obrestí, to se pravi, osvoboditi je bilo treba kmeta v kreditu.

Ko je bila izvršena organizacija kreditnega zadružništva, bi moralo samo po sebi slediti produktivno zadružništvo. Toda nič takega se ni storilo. Kerkova zamisel je bila, da bi »Gospodarska zveza« funkcionalna kot centrala vseh produktivnih in konzumnih zadrug. Kot taka bi imela vodilno nalogo v slovenskem gospodarstvu. Žalobog pa je Krek prezgodaj umrl, da bi izpeljal svoje zamisli, a stokrat žalobog, da se mu ni rodil njegov naslednik. Tako so njegove gospodarske institucije propadale celo v tistih časih, ko je lahko vsak branjevec postal mili-

jonar. In danes niso v stanu igrati prav nobene vloge v slovenskem gospodarstvu.

Nam pa — mladi slovenski generaciji ne preostaja drugega kot nadaljevati tamkaj, kjer je omahnila Krekova roka, ter s pospešenim delom zamašiti vrzel, ki jo tvorijo neplodna razdobja zadnjih 20 let.

Naše produkt. zadružn. štvo mora postati steber slovenskega gospodarstva

Organizacija slov. produktivnega zadružništva je pogoj današnjega časa in pogoj našega obstoja. Nazadnje nam ne bo ostalo ničesar drugega, kakor edino delo naših rok, naša produkcija. Ta produkcija bo tembolj naša, čimbolj bo organizirana in če bo tudi organizirana trgovina, to je prodaja te produkcije. O slovenskem in slovensko-zadružnem kreditu skoraj že ne moremo več govoriti in Bog ve, če bomo mogli še kdaj govoriti. To stanje bi bilo gotovo žalostno, ako ne bi vedeli, da tudi veliki narodi ne morejo stoočstno govoriti o svojem lastnem kreditu. Poznano je dejstvo, da velike nemške avtomobilne tvornice »Opel« niso nemške, temveč, da so last ameriškega kapitala General Motors Company. Za nemškimi največjimi tvornicami električnih strojev A. E. G. in Siemens stoji ameriški kapital. Torej ravno tako kot pri naši neslovenski industriji. Toda kdo stoji za našo lesno zadrugo? Nobenega milijarderja ni zadaj za nami, pač pa stojimo mi vsi zadružniki v strnjeni fronti napram domačemu, kot napram svetovnemu kapitalistu. Nihče več nam ne bo kradel na zakonit, ali pa na nezakonit način dela naših rok. Slovensko produktivno zadružništvo mora postati steber slovenske produkcije. Mislimo. 15 let smo zamudili, toda še vedno nismo prekasni. Še se bo dalo rešiti to, za kar nam v prvi vrsti gre, za rešitev naše vasi. Ako pogledate našo vas s ceste, ne boste videli njenega pravega obličja. Na zunaj izgleda lepa in snažna, moderna, elektrificirana, moder- ni hlevi in gnojne jame, gnojnice se ne razliva več po cesti, temveč po travnikih, toda v resnici se nahaja ta vas že eno celo stoletje v najhujšem gospodarskem propadu. V naši vasi n. pr. (na Verdu op. ur.) je staro eno samo veleposestvo, to je bistriški samostan z dva tisoč hektarji zemlje. Ostala tri veleposestva pa so nastala pred očmi naših dedov, tekem preteklega stoletja. Možnost bodočega razvoja pa je zopet ta, da se z lahkoto razvije novo veleposestvo, medtem ko se preostale kmetije komaj držijo nad vodo. Še danes stoji osemnajst

hiš, osemnajst nekdanjih kmečkih domov, v katerih je prebivalo osemnajst kmečkih družin in ki so vse propadle tekem prejšnjega stoletja. Teh gospodarjev ni več med nami in ni več med nami skoraj nobenega izmed njihovih sinov in hčera. Prodali so jim zemljo in rod je izumrl kot izurmje drevo, ki ga izruješ iz zemlje. Ali res ni mogoče zaobrniti razvoja? Da bi pri Urbancu, pri Sinku, pri Veharju, pri Varšku, pri Štorevcu, pri Lovretovcu itd., da bi zopet dobili zemljo nazaj, da bi se v starih kmečkih domovih naselili zopet krepki kmečki rodovi, zakoreninjeni v svoji zemlji, poroki našega bodočega obstoja. Zaustaviti ta pogubonosni razvoj kapitalističnega devetnajstega stoletja, ohraniti kmetu zemljo, vrniti kmečkimi domovom njihove grunte, to je naloga slovenskega zadružništva. To je rešitev socialnega vprašanja.

Potrebno bi bilo, da sem poklical v spomin vam starejšim sliko preteklosti, ki se je komaj spominjate, čeprav ni vse to propadanje staro niti dobrih sto let. A še bolj je bilo potrebno, da sem na ta propad opozoril mlajšo generacijo, ki najbrž za to niti vedela ni. V teh sto letih kapitalizma se vas vedno bolj deli v veleposestvo in dninarja. V gospoda in v siromaka. Za svojo nalogo smo si izbrali to katastrofalno delitev med gospoda in berača zaustaviti, kmetu zopet vrniti zemljo, kmečko produkcijo pa organizirati, med seboj povezati, da bo na trg stopala čvrsta in enotna. To je rešitev kmeta, to je edina rešitev slovenskega človeka, to je kolektivizacija slovenske vasi po njeni produkciji. Kolektivizacija slovenske vasi s pomočjo produktivnega zadružništva. Samo na ta način si upamo 18 hišam v naši vasi, v katerih sedaj stanujejo siromašni ljudje, vsak dan pripravljeno iti s trebuhom za kruhom, vrniti gospodarje in njihov rod, ki bo pognal korenine v zemljo in se ne bo pustil več pregnati. Le narod trdnih kmetov ima poroštvo trdne bodočnosti, le narod gospodarjev in ne beračev ima tudi moralno pravico do svojega obstoja.

Tudi delavstvo se more rešiti svojega proletarstva samo, če prevzame v svoje roke industr. produkcijo

Ker je današnje slavje najlepši kmečki praznik, ne morem govoriti o rešitvi delavskega socialnega vprašanja. Samo toliko pa naj omenimo, da nismo tako strastno zaljubljeni v kmetstvo, da ne bi videli drugega vprašanja, ki je ravno tako pereče, to je rešitev delavskega socialnega vprašanja. Naj samo omenimo, da tudi delavstvu ne bo preostajalo mnogo drugega, kot po vzgledu kmetov prevzeti v roke svojo produkcijo, to se pravi industrijsko produkcijo, ter se na ta način rešiti večnega proletarstva. Zato imamo v Sloveniji edinstven in prekrasen vzgled v zadružni tovarni in Kropi. Tudi ta delavska zadruga, edina svoje vrste v vsej Jugosla-

kapitalizma v Rusiji, odetega v politično obliko najbolj barbarskega samodržstva na svetu. Posebej loči slovenske komuniste od ruskih boljševikov zaradi različnih razmer v deželi. Prihaja do zaključka: »Z ozirom na stvarne posledice mislimo torej, da z naše strani ne more biti proti zvezi s komunisti dejansko utemeljenih pomislekov. To tem manj, ker so pristali na čisto določen delovni program, ki se v vseh svojih točkah popolnoma krije z našimi načelnimi kakor tudi podrobnimi programatičnimi zahtevami.«

Zavrača tudi očitek, da je taka zveza pohujšljiva, češ da ni nič manj pohujšljiva zveza s svobodomiselnimi meščanskimi strankami. Zaključuje svoja razmišljanja z ugotovitvijo, da tiči velik pozitiven pomen te zveze v tem, da so zastopniki malih ljudi uvideli potrebo skupnega sodelovanja v varstvo skupnih koristi. Dr. Gosar pravi: »Dosedaj smo to pač videli v kapitalističnih krogih, ki so se od nekdanj sem združevali neglede na še tako velike razlike v ostalih vprašanjih, vedno in povsod, kjerkoli so zahtevali to njihovi skupni interesi. Z »Zvezo delovnega ljudstva« so tudi na strani delavstva, uslužbenecv ter malih obrtnikov in posestnikov prvič premagani predsodki, ki jim dosedaj niso dali, da bi skupno branili svoje koristi.«

Dr. Gosar končuje: »Mislim tudi, da je s tem korakom dan potreben poudarek gospodarskim in socialnim vprašanjem, ki so dosedaj v našem političnem življe-

nju le vse preveč stala v ozadju ter se smatrala kot nekaj manj važnega, drugovrstnega. Dočim so takozvani pridobitni krogi vedno in povsod imeli pred očmi predvsem svoje materialne koristi ter so vesled tega tudi vedno skupno nastopali, so se dali zlasti delavci le prepogosto zavajati od svojega pravega torišča in cilja. Zato moramo korak, s katerim smo pri nas prvič premostili največje prepade med delovnimi sloji, smatrati kot uvod v treznejšo dobo na polju našega političnega življenja. Solidarnost delovnih slojev v gospodarskih in socialnih vprašanjih je prvi predpogoj za to; ona je tudi edini protitež proti že obstoječi solidarnosti kapitalističnih krogov. V tem tiči, po mojem mnenju, glavni pomen »Zveze delovnega ljudstva«.

Pomen delovne skupnosti, izražene pri volitvah 3. decembra 1922 za ljubljansko občino, pa je daleč presegal to občino. Za parlamentarne volitve 1. 1923 je SLS izdala brošuro »Sodite po delih«. Izdajatelj sicer ni podpisan, ker je bil tisti čas še drugačen tiskovni zakon. Napisal pa je to brošuro človek, ki je imel oficioelno pooblastilo in odobritev SLS. V tej brošuri je bilo volivcem vse Slovenije pojasnjeno in razloženo, zakaj se je SLS vezala s komunisti pri ljubljanskih občinskih volitvah. — Somišljeniki SLS v Ljubljani so šli v občinske volitve v skupnem bloku, ki se je imenoval »Zveza delovnega ljudstva«. Ta »Zveza« je prej, predno je javno nastopila, sklenila pisan dogovor. Tega dogovora glav-

na stvar je bil program, po katerem naj se deluje v obč. svetu. Ta program obsega gospodarske in socialne točke, ki so prav tako last naše stranke kakor komunistov. Ta program obsega skupne točke.

Kar je v programu političnih točk, so — ženska volitna pravica, avtonomija občin, samoodločba narodov, kar odgovarja naši zahtevi po avtonomiji. V ostalem pa smo prosti in svobodni.«

Pisec nadaljuje: »Izrecno so se tedaj domenili naši somišljeniki, kakšen bo program občinskega sveta. — Tega programa se bodo oboji — naši in komunisti — držali.«

Na podlagi sporazuma in uspeha pri občinskih volitvah decembra 1922 je postal ljubljanski župan socialist-markсист dr. Perič Ljudevit, podžupan pa od SLS dr. Stanovnik Ivan.

V letu 1923 se je vršil v Ljubljani peti katoliški shod. Na mestnem magistratu ljubljanskem je imela oblast Zveza delovnega ljudstva. Ljubljanska občina je za sijaj te versko-cerkvene prireditve vse preskrbela in podprla moralno in materialno ta katoliški shod. Storila je to v taki meri, kot še nihče dotlej. Pripravljani odbor s predsednikom univ. prof. dr. Slavičem na čelu, se je po zaključku te verske manifestacije tudi javno zahvalil z besedami: »Naša prav posebna zahvala veljaj mestnemu magistratu ljubljanskemu, ki je z vsemi svojimi uradi in funkcionarji podpiral našo pri-

reditev in častno dokazal gostoljubje slovenske prestolnice.«

Ta ljubljanska »ljudska fronta« torej nikakor ni bila taka pošast, kakor danes časopis »Slovenec« slika in opisuje dobrim ljudem sodobne zveze demokratičnih in ljudskih strank. Da ne bo kakega nesporazuma in zaradi jasnosti treba povedati, da »Slovenec« o »Zvezi delovnega ljudstva« tedaj ni nikoli napisal žale besede. Pač pa so danes drugi časi. Na Francoskem je n. pr. tudi bil lani šef vlade ljudske fronte socialist Blum. Ta je — kot še nikoli poprej noben režim — povabil kardinala Verdierja, da pomaga pri domoljubnem delu in prizadevanju vlade za varnost Francije. Kardinal Verdier se je ljubeznivo odzval in vzpodbudil Francoze, da pomagajo pri organizaciji francoske ljudske obrambe. Papeževa odposlanca je v Parizu režim ljudske fronte sprejel z nepopisnim sijajem. Papež je odkloval voditelje ljudske fronte z najvišjimi odklovanji.

Peti katoliški shod v Ljubljani v avgustu 1923. leta je obravnaval poleg verskih tudi socialna, gospodarska in politična vprašanja. O političnem udejstvanju katoličanov je imel referat mariborski bogoslovni profesor dr. Josip Jeraj. Zelo zanimiva so njegova izvajanja o sodelovanju krščanskih ljudskih strank z drugimi strankami ter s tem v zvezi o možnosti skupne stranke katoličanov z brezverci in drugoverci. O sodelovanju z drugimi strankami pravi:

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Vera in nevera sedanje dobe

Vera in nevera sedanje dobe! V tem je prav za prav vprašanje in odgovor na vsoto tisto bridko bolečino sedanje dobe, v kateri živimo, vprašanje in odgovor na preklestvo in vso tragiko sodobnega človeka, ob kateri se nam razkriva toliko nerazrešljivih strahot, a tudi vprašanje in odgovor na edino možno odrešitev sodobnega sveta in človeka.

Razmišljajočemu človeku se zazdi včasih, kot da je tema časa in sveta vedno večja in da nad to temino svetli večkrat le zvezda jutranjica. Nešteto je razlogov, ki dajejo povod temu razmišljanju. Pomislimo, kako raste vdor nekrščanskega mišljenja in življenja v vsakovrstne plasti ljudstva! Pomislimo na mnoge odpade od vere in Kristusa, na sovraštvo proti veri in Kristusu! Mogoče ni nobena doba v vsej zgodovini krščanstva in Cerkve rodila toliko skritih odpadov od vere, od Kristusa, od Cerkve, kot prav današnja. Značilno je, da so večino teh odpadov rodila novodobna nacionalna gibanja, ki se pojavljajo kot navidez prijazna krščanstvu, ponekod celo kot bramba krščanstva pred brezboštvom, a v resnici prinašajo taka gibanja s seboj nov kult, novo vero, ki je krščanstvu nasprotna.

Mnogo ljudi odpade, ker je bila njihova vera šibka, samo zunanja, navezana na le na razne oblike, drugim obteži duha vere materija, kar jih nujno vede k odpadu, veliko nevere rodi nevednost, ošabnost, trimoglavost in namerno hoteno vztrajanje v dvomu. Koliko je danes ljudi, ki iščejo namenoma vzroke za lenobno odpoved vere! Novi sodobni človek misli, da so božje resnice preskusni kamen časa in trenutnih časovnih ideologij. Neka usodna teža je padla na ves svet in ni čuda, če v sodobni zmedli in neveri sveta tudi mnogi verni omahljivo kolebajo.

Priznajmo, da pri vsej tej neveri sodobnega sveta katoličani nismo brez krivde. Kolikokrat je naše katoličanstvo zgolj vnanje, politično manifestativno, napačno mesijansko. Naša vera je pogosto vse preveč človeška, pridučena ohlapno iz knjig, iz besedi ljudi, zato tudi tako šibka, ponarejena in včasih kar farizejska. »Kje je vaša vera?« (Lk 8, 25), je vprašal Gospod učence, ki so ga zbudili, da je pomiril vihar. Ali ne kliče Kristus tudi nam v sodobnem viharju sveta: »Kje je vaša vera?«

Premnogi izpričujejo in poudarjajo dandanes svojo vernost v cenjenju in čuvanju zunanega moralnega zadržanja v življenju. Pri takih vernikih stopa bolj in bolj na mesto zavesti o nadnaravnem čednostnem življenju boječa skrb za zunanjo meščansko neomadeževanost in ona bolj na človeškem kot na božjem strahu sloneča moralnost in vernost. Vera takih ljudi je bolna, usmerjena le v skrb za mirno in lagodno tostransko življenje. Takih vernikov nikdar ne vznemirjajo verski dvomi, nasprotno pa si radi privzemajo vlogo cenilcev vernosti drugih in celo varuhov čiste vere. Taki verniki žive v neprestanih predsodkih do svojih sobratov, nikdar jim niso dovolj verni, če so po njih mnenju sploh še verni. Farizejsko mišljenje takih plitvih in nadutih pravovernikov ni še nikdar in nihče tako obsodil, kot Kristus sam.

Noben iskren in dober vernik ne misli, da je boljši, da je bolj veren, kot njegov drug ali nasprotnik. Prava vera se kaže v ponižnosti in ljubezni, ne pa v kričavosti in protestirajočih moralnih ogorčenjih. Če je vera drugih dvoumna, šibka, človeška namesto božja, se ne sklicujemo nanje, marveč glejmo, da bo naša vera globlja, bolj iskrena in ponižna in

bolj božja. Za milost take vere pa je treba moliti.

Res je sicer, da skrivnosti vere ne bomo mogli ljudje v tem življenju nikdar spoznati do dna, a z božjo pomočjo moramo prodirati v duhovne globine in skrivnosti vere in milosti. Le tako nam bo postala vera ne le nekaj izven resničnosti, ampak se nam bo celo prikazala kot vse noseča, vse obsegajoča in tudi vse odrešujoča resničnost. Svet vere nam bo postal tako bolj domač, bolj razumljiv. Iz vere bomo črpali moči in spoznanja v sodobnih zablodah in vera nam bo luč v temi sodobnega sveta.

Zato bolj kot kdaj, terjaja naš čas, da pokažemo ljudem vso veličino krščanske vere, čisto, nepokvarjeno in ne le zunanje dogmatično, ampak njeno notranjo vrednost in globino. Koliko verskih resnic je zgubilo v teku časa pri mnogih ljudeh svoj prvotni pomen in globino in dobilo časoven, pokvarjen pomen kljub neprestanim borbam Cerkve, da ohrani vero čisto in nepokvarjeno, kot ji je bila izročena od Kristusa in apostolov.

Sedanja doba ni rodila le mnogo odpadov od vere in Kristusa, ampak tudi od Cerkve. Danes ni opešala le vera v zgodovinskega Kristusa, marveč tudi — in ta še bolj — v mističnega Kristusa, ki živi v Cerkvi. Moč Cerkve je danes v mnogočem oslabiljena, a temu ni kriva vera, ki jo ona uči, temu ni kriv Kristus, ki v njej živi in dela; krivdo za to nosijo njeni služabniki in udje, zadušilo ozračje časa, sovraštvo in nevednost. Nestrpnost in napačno delo nekaterikov pripisujejo janes mnogi veri in Cerkvi. Nešteto nečastnih in neresničnih dejanj se danes prisoja Cerkvi!

Toda pravi vernik mora imeti do Cerkve v sedanjih zmedah tudi pravo razumevanje. Za pravega in iskrenega vernika mora biti Cerkev, v kateri živi in deluje Kristus, ideal, h kateremu mora

Kolonija — tragedija

Mi, krščanski strokovničarji poznamo besedo »kolonija« bolj iz dopisov iz rudarskih revirjev ali pa iz kakšnega govora našega tovariša rudarja. Ni čudno, da je tako. Naša Slovenija je še toliko kmetška, da delavstvo po večini prihaja še s kmetov v industrijske revirje. Toda to bo moralo prenehati, ker bo slej ko prej, najbrž prav kmalu pravega industrijskega delavstva in proletarijata toliko, da ne bo mogoče dopustiti, da bi se v industriji zaposlovali oni, ki ima doma zemljo. Ta masa bo narasla iz vaših sinov, tovariši delavci in tovarišice delavke.

Hočem se povrniti v kolonijo, ki pa ni rudarska in je blizu mene, katero sem pa, priznam, spoznal šele sedaj. To je »mestna kolonija ob Cesti dveh cesarjev« v Ljubljani. Tam »stojijo nad sto hišice«. Prav blizu je druga kolonija, ki pa je toliko boljša, da imajo lastniki postavljene »domove« na svojem zemljišču. S kolegom sem se peljal do sredine te »kulture« naselbine in sem se ustavil pri št. 125. Vstopim in vprašam, ako mi morejo pojasniti, kje je št. 128. Odgovarjajo mi, da je več kot 1 km naprej ob »Cesti dveh cesarjev«. Misli sem: »Če je pa tako daleč, bom pa malo postal, saj tako ne vem, kdaj bom zopet mogel sem v »mestno« kolonijo. Pogovor med menoj in starši tiste družine se je res sukal tako, da sem ostal cele pol ure in še bi hotel biti tam, ako bi mi služba dopuščala. Želel bi v vsako »hišo«, rad bi govoril z vsemi, brez ozira na tako

zadružništvu. Naš vzgled ne more ostati osamljen. Ko bodo videli po drugih vaseh, kako združena vas, nič več razdeljena na različne politične skupine, lahko prodaja svojo produkcijo, bodo po našem vzgledu postavili svoje žage, svoje mlekarne, svoje živinorejske prodajne in konzumne zadruge in prav na zadnje tudi še svoje kreditne zadruge. Šele v sklopu organizirane produkcije zadobijo kreditne zadruge svoj smisel in pomen. Po tej poti se bo slovenska vas po svoji sredini v vsem izpremenila in mi bomo ponosni, da smo z vzgledom pomagali pri veliki slovenski gospodarski in socialni zadružni preureditvi, da smo nosili zimzelen in petelinovo pero zadružnega prevrata v sleherno slovensko vas.

Živela naša lesna zadruga, živelo vse naše slovensko zadružništvo, živela slovenska vas!

stremeti z vsemi vlakni in silami srca, kot pravi nekje tako lepo pokojni dobri pater Lippert. V Cerkvi moramo gledati življenjsko delo Kristusovo, njegovo mistično telo, v katerem živi in deluje Kristus dalje in po katerem nam deli vse milosti, tudi milosti vere. A v Cerkvi niso le pravičniki, so tudi grešniki brez razlike stanu, so ljudje, ki dajejo povod za spotikanje, ki ovirajo celo njeno resnično duhovno dihanje. A kdor gleda na Cerkev s te strani, ne gleda prav, prezira v njej bistveno in se opira na nebistveno, pozablja na njene božje sile. Ne glejmo v Cerkvi le slabo, pri tem pa pozabljamo, da je v njej božja zakladnica resnice in milosti, da v njej živi Bog, da se v njej hrani božji nauk, božji zakramenti, nadaljuje božje delo, da se v njej daruje in nadaljuje božje odrešenje. To in pred vsem to glejmo v Cerkvi, ne pa na tisto postransko, na napake, ki jih njeni služabniki in udje delajo proti božji volji. To so človeške sence v Cerkvi, ki ne morejo nikdar zatemniti božjega solnca, ki sije v Cerkvi.

Kristus, zgodovinski in mistični, je ločnica med vero in nevero. Za ljudi in zavoljo ljudi je prišel na svet, da jim prinese polnost vere in tudi polnost življenja. Zanj in proti njemu se je odločal svet v vseh časih, zanj in proti njemu se odloča tudi dandanes in se bo odločal v bodočnosti. Kdor ima vero vanj, dobi v njem vso oporo in moč v sodobni zmedli sveta, v njem dobi zdravilo za bolečine časa in upanje v zmago njegove vere in resnice.

Sv. Lavrencij je govoril: »Ne poznam teme noči, jaz živim v polnosti svetlobe.« Te besede so izvirale iz njegove neomajne vere v Kristusa, njegovo moč in zmago. Te besede naj bodo tudi besede slehernega kristjana v sodobni temi časa in zablode in oprimo jih na božjo vero. Naš čas je velik in veliko mora biti tudi naše poslanstvo, da s svojo vero napravimo svet veren. To je naloga in poslanstvo vsakega kristjana. Zakaj le v veri v Kristusa in njegovi Cerkvi je rešitev sodobnega sveta in človeka. Vera v Kristusa, vera v Cerkev in njeno moč in objube, ki jih je dal Kristus Cerkvi in vsakemu verniku naj bodo poročstvo za zmago.

Id.

tudi bolj nagnjeni, da svoj skromni zaslužek, kadar ga imajo, obrnejo za pijačo, katera nam da mnogo žalostnih prizorov: preklinjevanje, prepiri, psovke in pretepi. »Povem vam iz srca, da smo z drugimi vred siromaki — nemaniči — pa vendar imamo željo, da bi radi, ako bi nam bilo mogoče, proč od tukaj, kamorkoli, iz edinega vzroka: Ker smo z drugimi vred na slabem glasu, zaničevani povsod. To nas, poleg vseh težav, najbolj boli.«

»Razumem vas in vaše trpko življenje in vam moram povedati le to, da je vam enakih na tisoče in da je pravica tudi za te le pri Njemu. Z Bogom!«

To je en sam primer življenja v kolonijah. Hišico imajo ti kljub vsemu vendarle zidano. Kaj bi še zvedel pri drugih, že na zunanje tako zapuščenih, revnih, komaj še stoječih in vidno razpadajočih »stavbah«. Kaj je z ljudmi v teh pasjih uticah, kako živijo, ali imajo vsaj enkrat na dan jesti, ali vedo za Gospodove dneve, ali so krščeni, ali so birmani in ali še verujejo? Vse to sem se spraševal, ko sem zapuščal kolonijo, v kateri sem ponovno spoznal — tragedijo proletarcev.

Pa še sem razmišljal in pomislil na one, ki »rešujejo« sodobna socialna vprašanja za zeleno mizo. Ti ne poznajo takih tragedij, četudi jih »rešujejo«. Zakaj ne?

Velkovrh.

Sklicujte se pri nakupovanju na oglase, ki ste jih čitali v »Delavski Pravici«!

Tovarištvo v organizaciji

»V nesreči spoznaš pravega tovariša«, pravi pregovor. In gotovo ne bo napak, če tudi o tovarištvu med delavstvom malo pokramljamo.

Kdor le količkaj pozna razmere in tudi sam značaj našega delavstva, mora priznati, da je res iskrenega tovarištva med nami prav za prav le bore malo. Vzrokov za to kar mgolci. Sedanji družabni nered kar na debelo vzgaja povsod in tudi med delavstvom hinavce in neznačajne vseh stopenj. Obrekovalci, ovađuhi in »čeneč« imajo povsod prednost in boljšo plačo. Če pa poleg tega znaš še lagati, ti je pot v »boljšo družbo« odprta in lahko računša na lepo karijero. Ni čuda, če delavec ni mogel in ni smel nikomur zaupati.

Čim bolj je bilo delavstvo v enem kraju ali stroki teptano, tembolj je tudi raslo spoznanje in smisel za skupen nastop — organizacijo. Vsak je začel gledati v svojem sotrpinu tovariša. Stvar sicer prodira počasi, toda v vedno večjem obsegu.

Glavni pogoj uspešnega delovanja in borbe v organizaciji je brez dvoma medsebojno zaupanje tako med posamezniki, kakor vobče v skupnosti. Brez zaupanja sploh ni mogoče misliti na kako tesnejše združenje posameznih skupin delavstva za dosego pravic. Ko se pojavi pri delavstvu zaupanje, se iz tega rodi tovarištvo, in čimbolj je iskreno, tem večja je delavska moč.

Da se tovarištvo tem bolj izkristalizira tam, kjer že obstoja skupnost, to je organizacija, bi bilo potrebno, da vedno in povsod v svojem stanu smatramo vsakega za tovariša, ki zasleduje iste cilje in išče pravico zase in za celoto. Ne iščimo vseh malenkostnih napak in pogrškov na sodelavcu in ne bodimo preobčutljivi za vsako besedo in kretnjo. V veliki in tako težki borbi za pravico opustimo vse, kar bi utegnilo škodovati skupnim interesom. Bodimo hvaležni, če nas kdo opomni na naše slabosti in napake. Ne obsojajmo tovarišev kar na počez brez resničnih dokazov, in ne razkladjajmo tujih grehov na dolgo in široko. Delavstvo je še vedno in resnično v veliki nesreči. In ker nesreča zblizu je ljudi, ki so po nesreči prizadeti, smemo upati in delati moramo za to, da se vsi teptani in nesrečni združimo v krepko armado, v kateri naj bo tesna vez vsega gibanja — iskreno tovarištvo!

S. T.

Dobro blago Vam nudi samo tvrdka, ki ima mnogo odjemalcev. Zato nudijo dobro blago vse tvrdke, ki pri nas oglašujejo, ker s tem širijo krog svojih odjemalcev!

viji, vztraja pri življenju, ko nima niti železniškega dovoza v tovarno, daleč proč od železnice. Ta tovarna je prestala krizo zanjejmanj ravno tako dobro kot druge tovarne, vodene v kapitalističnem duhu. Danes pa je ta zadruga tovarna zasuta z naročili in pošilja žeblje po vsej Evropi. Enkrat se je nudila našemu kreditnemu zadružništvu velika prilika, ki pa jo je zadružništvo zamudilo. Namreč, za majhne denarje so bile naprodaj vse Jesenice. Ta prilika pozadružnja slovenske težke industrije se nam je žalibog menda za vedno izmuznila iz rok. Najbrž ne bi samo ena tovarna še obratovala danes na Vrhniki, če bi bile vse v rokah delavske zadružne produkcije. Tudi to bomo še izvedli, nič nam ne more škodovati, nič nas ne more uničiti kot edino naša lastna zadruga nesloga.

Zavedamo se, da smo z ustanovitvijo naše lesne zadruge, a še bolj s korajžno postavitvijo velike in moderne žage napravili izreden korak v produktivnem

Nameščenec

Nameščenci zahtevajo
zboljšanje svojega položaja

Skupščina Delavske zbornice je sprejela tudi resolucijo gledeboljšanja gospodarskega in socialnega položaja nameščencev.

V tej resoluciji zahtevajo nameščenci:

1. Načelno naj se uzakoni 40 urni delovni teden. V pisarnah industrijskih podjetij, trgovskih obratovalnic, v bankah in denarnih zavodih pa 36 urni delovni teden s 6 urnim nedeljenim delavnikom.

2. Takoj naj se predpiše nova uredba o odpiranju in zapiranju trgovskih in obrtniških obratovalnic in o delovnem času pomožnega osebja.

V uredbi se mora upoštevati:

a) delovni čas pomožnega osebja mora biti v skladu s časom odpiranja

mezdnega razreda in po številu zavarovanih let.

5. Nemudoma naj se izvede davčna reforma glede nameščenskih plač. Kajti sedanji davčni predpisi obremenjujejo prekomerno in nesorazmerno vse tiste, ki imajo dohodke iz službenega razmerja.

6. Zaščita nameščenskih plač pred rubežnijo v izvršilnem postopku se mora razširiti in izpopolniti.

7. Takoj naj se pristopi k novelizaciji zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev v tem smislu, da se razširi zavarovanje tudi na trgovske pomočnike; da se skrajša 40 letna čakalna doba, ki je potrebna za doseg pokojnine, in da se zvišajo rente vdovam in sirotam.

Sanatorij Trg. bolniškega in podpornega društva

»Šlajmerjev dom«

Ljubljana, Zaloška cesta št. 9. — Telefon 20-87

in zapiranja trgovskih in obrtnih obratovalnic;

b) za vse trgovske in obrtne obratovalnice se mora uvesti popoln nedeljski počitek. Kjer bi bila potrebna izjema, mora biti že v uredbi predpisano, kako se pomožnemu osebju nadoknadi med tednom prosti čas za delo, ki je bilo izvršeno v nedeljo;

c) za vse industrijske in trgovske pisarne, za banke in denarne zavode naj se uvede angleška sobota.

3. Ban za dravsko banovino naj takoj izda uredbu o minimalnih mezdah. Te pa naj bodo višje vsaj 50% od onih, ki so že določene za nekvalificirane delavce.

4. Minister za socialno politiko in narodno zdravje naj po predhodnem zaslišanju nameščenskih predstavnikov zaslusni pravilnik o odpiranju brezposelnih nameščencev. Višina podpor naj se ravna po višini zavarovanega

8. Dokler se ne reformira v osnovah zakon o zavarovanju delavcev, pri čemur se morajo upoštevati posebne zahteve nameščencev, naj se takoj izvede teritorialna razmejitev in obligatornost članstva pri privatno-društvenih bolniških blagajnah. Vrh tega naj se uvede za te blagajne najširša in popolna samouprava s posebnim nameščenskim odsekom pri SUZORU.

9. Izvede naj se nemudoma reorganizacija inspekcije dela, da bo mogla vršiti pravilno in strogo kontrolo o izvajanju socialne zakonodaje. S tem v zvezi se morajo državni krediti za inspekcijo dela povečati in pomnožiti usposobljeno strokovno osebje.

10. Izvede naj se unifikacija delovnega prava v enem zakonu. Odločno pa zavrta nameščensko poizkuse, da bi tudi zakoni, ki obravnavajo pravno ureditev raznih panog gospodarskega življenja, spreminjali ali dopolnjevali že obstoječa določila delovnega prava.

mentaliteto nekaterih delodajalcev, mu bo jasno, da se bodo poskušali izogniti kategorizaciji uslužbencev v nameščence. Zeleni bi, da bi bili deležni dobrote predvidevane minimalne mezde tudi naši trgovski pomočniki, ki jih zakon pri nas ne smatra za nameščence, pač pa jih že zdavnaj smatrajo v drugih naprednejših državah.

Nameščenska
stanovanja

V »Trgovskem listu« v članku »Ni denarja« beremo tudi sledeče: »Prav tako ni nobenega dvoma, da bi se mogel z lahkoto dobiti denar za velike stanovanjske hiše, ker se te po vseh mestih dobro obrestujejo in bi se tudi v naših. Pri tem pa bi dosegli še to, da bi se ljudsko zdravje dvignilo in cenena ter higijska stanovanja bi stokrat več zalegla v boju proti jetiki kakor vse propagandne brošure. Pokojninski zavod bi zato mnogo bolj storil, če bi gradil stanovanjske hiše za nameščence z nizkimi dohodki, kakor pa da posoja denar javnim korporacijam in samoupravam, ki bi mogle in morale dobiti denar drugod.« Gornjega nasveta smo vsi nameščenci prav zelo veseli, kajti mi smo že zdavnaj zahtevali, da naj Pokojninski zavod zida nameščencem stanovanja, ker to bi bila za rentami njegova prva naloga. Vse naše zahteve so se dosedaj vedno razbile na nasprotovanju naših delodajalcev, katerih glasilo je baš »Trgovski list«. Denar pri Pokojninskem zavodu je bil vedno na razpolago za raznovrstna posojila privatnim podjetnikom in samoupravam. Samo za stanovanjske hiše nameščencev kaj nikdar ni bilo. Pač so bili svoječasno dovoljeni krediti v ta namen, vendar pod takimi pogoji, da se teh kreditov noben nameščenec poslužiti ni mogel. Kakor je

Poselska zveza

Kronika

Kakor smo že poročali, je Poselska zveza s pomočjo strokovne zveze in v soglasju z delodajalci izdelala že 1.1921 še dokaj primeren osnutek poselskega zakona ter ga predložila ministru za socialno politiko v Belgradu. Trdno smo upale, da po zgledu drugih držav dosežemo tudi pri nas pravice, ki nam pripadajo. Ako je drugje mogoče, zakaj bi pri nas ne bilo izpeljivo? A žal, tačasno so bile na odločilnih mestih osebe, ki nam niso bile posebno naklonjene. Tako so nam bile boljše točke poselskega zakona

črtane. In Poselski red je bil izdan jako pomanjkljiv — samo za Slovenijo. Res služkinje s tem niso bile prav zadovoljne. A bolje nekaj kot nič. Sklenilo se je, na podlagi tega zakona v bližnji bodočnosti spopolniti. Uvidevale smo, kako naša dekleta težko živijo v ostalih delih naše države. Zato smo sklenile, naj se naš najboljšani Poselski red razširi na vso državo. Naša prizadevanja o tem in za druge zadeve tekem zadnjih let, slede v naslednjem poročilu.

Pereča vprašanja služkinj

Zakon o hišno-gospodinjstkih poslih

Dotok ženskih oseb z dežele je tolik, da ne morejo najti več zaposlitve v Sloveniji niti v tovarnah niti kot služkinje. Zato morajo iti za kruhom tudi v druge pokrajine naše države.

Gospodarski in socialni položaj služkinj je težak že pri nas, dasi je njihovo delovno razmerje urejeno vsaj nekoliko na podlagi veljavnega poselskega reda. V drugih delih države niti tega ni. Zato so služkinje prepuščene svojim delodajalcem v popolno oblast. In to je veliko zlo v gospodarskem, socialnem in nič manj v moralnem pogledu.

Da bi se to zlo zajezilo, zahtevajo služkinje že leta in leta, da bi izdalo pristojno ministristvo zakon o hišno-gospodinjstkih poslih. V januarju leta 1936 je bila sklicana v ta namen anketa v Belgradu. Na tej anketi so bile zbrane zastopnice služkinj iz vse države. Rezultat ankete je bil, da je izdalo ministristvo za socialno politiko in narodovo zdravje osnutek zakona. Osnutek je bil zelo pomanjkljiv. Zastopnice služkinj so zaradi tega predložile celo vrsto protipredlogov. Od tega časa zadeva počiva, bila je odložena, češ da je udeležitev zakona o hišno-gospodinjstkih poslih težja od vseh drugih delavskih vprašanj.

Verjamemo to. Vendar pa iz tega ne sledi, da mora zaradi tega to delo počivati. Saj je oblast zato tukaj, da reši tudi taka vprašanja. To vprašanje je pa med vsemi drugimi najpotrebnejše. Dolžnost oblasti je, da izda ta zakon čimprej. Služkinje ga nestrno pričakujemo.

Neusmiljeno je služkinja izrabljana

Služkinje nismo omalovaževane le na odločilnih mestih, ampak nas tudi izrabljajo brez sramu. Naše plače stalno padajo. Kvalificirane kuharice so imele še pred par leti plačo po 500 do 800 din, sedaj imajo le od 200—400 din. Služkinje morajo delati za plačo od 70 do 250 din mesečno. Saj ne delamo, večji del garamo. Cestokrat moramo delati pozno v noč do ranega jutra.

Pa to še ni dovolj. Brezposelnost je egoizem pri delodajalcih še zvišala. Da bi imeli čim manj izdatkov, so pričele družine v Ljubljani delati tako, da si vzamejo postrežnico. Taka postrežnica mora v tistih par urah, za katere je najeta, delati naravnost čudeže. Gospodinjji je treba pa manj plačati in tudi dajati manj hrane.

Vsem tovarišicam-služkinjam, članicam »Poselske zveze« in drugim želi srečno novo leto

»Poselska zveza«

videti sedaj iz gornjega pisanja, je nastal preokret tudi pri naših delodajalcih in zelo nas bo veselilo, če bodo njihovi zastopniki pri upravi tudi istega mnenja kot »Trgovski list« tedaj, kadar bo na glasovanju predlog za zidavo nameščenskih stanovanj.

Še o odpiranju
in zapiranju trgovin

Letos v maju je banovina izdala novo uredbu o odpiranju in zapiranju trgovin, o kateri smo že tedaj poročali s pristavkom, da je bil že zadnji čas, da je uredba vkljub nakaterim pomanjkljivostim sprejemljiva, ako se bo res izvajala. Veseli smo bili, da je vendarle konec samovoljnega postopanja ter vednih izprememb. Menda še nobena uredba ni nikdar doživela toliko izprememb, kakor ravno uredba o odpiranju in zapiranju trgovin. Kakor gumilastiko jo raztegujejo, enkrat sem, enkrat tja. Ne vživimo se niti v eni uredbi, že izide dopolnilo.

Tako se je zgodilo tudi s poslednjo uredbu. Ravno smo se dobro navadili zata urnik in določila časa opoldanskega po-

Posledice tega izrabljanja

Taka postrežnica mora težko delati, zasluži zelo malo, poleg tega pa niti ni podvržena socialnemu zavarovanju. Niso pa le prikrajšane, če zbole ali če se ponesečejo, ampak izpadejo tudi iz starostnega in onemoglostnega zavarovanja. Na ta način bo izpadla najmanj ena tretjina služkinj iz starostnega zavarovanja.

Kako odpomoči temu?

Najbolj uspešna pomoč je samopomoč. Poglejmo v razne poklice delavcev. To, kar so si sami ustvarili in si priborili, nekaj velja. Tudi služkinje bi morale iti to pot. Samopomoč je pa možna le potom organizacije, in sicer potom borbene organizacije.

Preteklost pa dokazuje, da se naše organizacije niso razvijale v tej smeri. Bile so bolj poštimske, mesto zavedno delavske. Velikokrat trde, da nas služkinje ne smejo ocenjevati z vidika ostalih delavcev, češ da je naš posel vse drugačen. Naše žalostno stanje pa dokazuje, da je ravno nasprotno res. Tudi služkinje spadamo v skupno delavsko družino.

Kolektivne pogodbe

Da ne bomo služkinje tako neusmiljeno izrabljane, moramo ustvariti čim enotnejše pogoje za službeno razmerje. Zato bo treba doseči, da se za vse služkinje sklenejo kolektivne pogodbe in da bo obstojalo službeno razmerje na kolektivnih pogodbah.

Skupnost služkinj

Kolektivne pogodbe še niso dovoljno jamstvo, da bo služkinja dovolj upoštevana. Sedaj smo zelo razbite. Razdeljene smo na več malih organizacij in družtev. Posledica tega je, da nimamo nobenega ugleda in da ne moremo doseči tega, kar bi rade. Mislim, da stoji ravno zaradi teh okoliščin ob strani toliko neorganiziranih. Ravno zaradi tega se čutijo gospodinje popolnoma svobodne, pa tudi oblast in javnost meni, da se ni treba ozirati na živga mrliča.

Tako je. Garati znamo, notranje duševne sile pa ne znamo ustvariti. To bomo šele tedaj mogle ustvariti: če bomo postale živ, zaveden ud celotnega delavskega stanu;

če bomo kot take ponesele misel važnosti, pa tudi notranje obveznosti, da smo organizirane, med vse tovarišice, prav do zadnje;

Nadaljevanje na 8. strani.

Nameščenske
minimalne mezde

Dosti je že bilo letos debate o minimalnih mezdah, ki so bile zakonskim potom določene za delovne sloje. Eni so bili polni hvale o njih, drugi zopet so napovedovali slabe posledice, ki jih bode rodila uzakonitev minimalnih mezd. Tudi »Delavska Pravica« je odločno povedala svoje mnenje, ki je vzdignilo mnogo prahu. Ob vsej debati so molčali »dinole nameščenci, ki so šli preko vsega kot da se jih to ne tiče. A vendar so tudi nameščenci večkrat plačani tako, da njih prejemki niso dosegali niti minimalnih mezd določenih po zakonu. Glasom statistike pri Trgovski bolniški blagajni je 16,41% nameščencev, katerih plača ne presega 600 din mesečno. Vsakdo izmed nas gotovo pozna pisarniška dekleta, ki ves ljubi mesec garajo za miloščino 400—600 din. To izrabljanje so končno uvidele delavske zbornice, ki so izdale osnutek uredbe o minimalnih nameščenskih mezdah. Ta predvidevana uredba jemlje kot podlago za najmanjšo mezdo 4.50 din na uro, kar zneso mesečno (mesec je računat s 25 delovnimi dnevi) pri osemurni zaposlitvi 983 din, pri deveturni 1.012 din in pri deseturni 1.125 din.

Taka določitev najmanjše mezde za nameščence bi pomenila vsekakor nekolikoboljšanje zlasti za one, ki so do sedaj prejemali mesto plač miloščino. Nevarnost pa je tudi tukaj v tem, da delodajalci ne bodo vzeli minimalne mezde kot podlago za splošno odmerjanje plač, ter da bodo pritislili na one, ki dobivajo večje plače, nego jih določa predvidevana uredba. Drugo vprašanje tvori tudi določitev pojma, kdo je zasebni nameščenec, kajti zakon še vedno nudi dovolj možnosti za izmikanje in kdor pozna

Vsem tovarišem in tovarišicam srečno in blagoslovljeno novo leto

Odbor „Strok. zveze priv. in trg. nameščencev“

Strokovna poročila

Iz centrale. Strokovne skupine, katere še niso imele članskih sestankov v smislu predzadnje okrožnice, naj te sestanke organizirajo v januarju 1938. Nam pa naj sporočijo, kdaj in kje se bo sestanek vršil, da bomo mogli oskrbeti govornike. Nobena skupina ne sme ostati brez članskega sestanka.

Rudarji

Trbovlje. — Rudarjevo Novo leto. — Sklep ministrske konference v Belgradu dne 6. decembra 1937 je bil, da izgube vsi rudarski nezgodniki svoje rente, ako zaslužijo toliko, kot so pred nezgodo. Tega postopka ni pri vojnih invalidih, pa ga tudi ni pri Okrožnem uradu, ker nezgoda se vendar smatra za nezgodo in če nezgodnik še kaj prisluži, stori to gotovo pri svoji delanezmožnosti težje nego je to bilo pred nezgodo. V resnici se mora rudar vprašati, zakaj za njega ne veljajo enaki zakoni kot za druge državljane. Rudar bo ob Novem letu zopet izgubil eno izmed svojih pridobitev in gotovo bo leto 1938 še žalostnejše kot je bilo minulo. Resnica je, da tega, kar ima v naši socialni zakonodaji drugo delavstvo, rudar ne sme imeti. § 219. velja za vse ostalo delavstvo (samo po zasebnih podjetjih. Op. ur.), samo za rudarje ne velja. Če je rudar bolan, ne sme imeti plačila sedem dni. Pri vseh panogah socialne zakonodaje za rudar izloča, ker zakonodajalec vedno sprejema le predloge tujezemskih rudarskih podjetnikov, nikoli pa niso upoštevani predlogi delavskih zastopnikov. Zato pa rudar gleda skoraj z upomom v Novo leto v misli, kaj vse slabega ga še lahko doleti in kaj se mu bo še odvzelo, kar drugi imajo.

Črna pri Kamniku. Pri našem podjetju v Črni-Kaolin se je v preteklem letu delavcem že precej zboljšalo. In mi delavci se dobro zavedamo, da nam je bila v pomoč v težkih borbah edino le naša strokovna organizacija. Zato je naša dolžnost, da se centrali JSZ za njeno pomoč najlepše zahvalimo. Dobro se zavedamo, da delavec brez organizacije živi kakor otrok brez staršev, ki se nima nikamor zateči in potožiti svojih težav. — Pri nas smo letos 4. decembra praznovali god sv. Barbare, zaščitnice rudarjev in podjetje nam je za ta dan plačalo šihite in sv. mašo. Sv. maše smo se delavci in vodstvo podjetja številno udeležili. Po sv. maši smo imeli lepo zabavo v gostilni »Brodnik« in k tej zabavi nam je tudi g. ravnatelj precej prispeval, za kar se mu vsi delavci in delavke prav lepo zahvalimo. — Vsi rudarji in delavke iz Črne-Kaolin želimo vsem čitateljem in čitateljicam »Delavske Pravice« srečno in veselo novo leto, najbolj pa naši Jugoslovanski strok. zvezi.

Hrastnik. V nedeljo 19. decembra 1937 je imela strokovna skupina rudarjev sestanek pri Logerju. Poročilo je podal predsednik Volavšek, ki je slednjič po-

zival mlajše člane, da se naj udeležujejo v strokovni organizaciji, kar bo pozivilo skupino. Razpravljalo se je o raznih važnih zadevah, kako pridobivati novih članov in naročnikov za »Delavsko Pravico« in Krekovo knjižnico, nadalje v predvideni spremembi in dopolnitvi pravih bratovske skladišnice. Pri tem se je ugotovilo, da JSZ budno zasleduje vse spremembe v delavski socialni zakonodaji in da vedno zastopa delavske potrebe.

Po sestanku strokovne skupine se je vršil ustanovni sestanek skupine KDM, ki ima namen izobraževati delavsko mladino in jo usposobiti za strokovno organizacijo. V odbor so bile izvoljene mlajše moči. Ob tej priliki sta prišla v Hrastnik tudi dva tovariša iz Vevče, od katerih je eden zastopal centralo KDM. Vzodbujal nas je k delu ter nam dal raznih koristnih pojasnil in navodil.

Opekarstvo delavstvo

Brdo. V nedeljo, dne 9. jan. 1938 se bo vršil ob 3. popoldne v prostorih g. Margona ustanovni občni zbor strokovne skupine opekarstva delavstva Brdo. Vse delavstvo iz opekarne Brdo se naproša, da se občnega zbora udeleži. S tem bomo pokazali enotnost in odločno voljo, da se mora naš življenjski položaj izboljšati.

Vič-Brdo. Sredi poletja smo imeli opekarški delavci Vič-Brdo v Kozarjah članski sestanek, na katerem se dva člana nista popolnoma razumela z odborom in se je za njuna izvajanja v dopisu v »Del. Pravici« podčrtalo, da je treba posebno, posebno pa na sestankih, delati složno in nastopati trezno in tovariško, sicer spada tak član prej v gostilno kakor na sestanek. Zaradi tega pa sta se tov. Majhen in Pezdur čutila prizadeta, češ da sta bila na sestanku popolnoma trezna. Zato pa tisti dopis v toliko popravljamo, ker sta imenovana poročila napačno razumela. Organizacija in njeno glasilo niso nikdar hoteli nikomur delati krivice in je tudi ne mislijo. Nasprotno, vsi le želimo, da bi bili vsi njeni člani dosledni v izvrševanju organizacijskih dolžnosti.

Papirničarji

Vevče. Članski sestanek se je vršil v nedeljo, 19. dec. ob 3 popoldne v D. M. v Polju. Udeležba je bila majhna, ker člani ne polagajo dovolj važnosti na take sestanke in obvestila v časopisju. Zavedajmo se vsi, da se vsaka brezbriznost v strokovni organizaciji maščuje prej ali slej, pa naj bo ta pri članstvu ali vodstvu. Zavedajmo se složnosti, ki mora biti v vsaki organizaciji, in pa dolžnosti, ki jih imamo do nje.

Na sestanku je govoril tov. Pukšič z Jesenic, ki nam je v globokih besedah orisal pomen del. strokovne organizacije in naloge JSZ v delavskem gibanju, važnost obratnih zaupnikov v vsakem obratu ter veliko moč tiskane besede, ki pa je danes v rokah velekapitala in judov. Zato podpirajmo svoj delavski tisk, ki se vzdržuje zgolj iz prispevkov delavstva in

rodajno le službeno razmerje. Zato moramo iti v boj, da se odpravijo take krivice.

Stran s privatnimi posredovalnicami

Služkinja si često ne more sama pomagati, ko išče službo. Ali je premalo znana ali pa preboječa. Zato mora biti nekdo, ki posreduje za delo. Toda tako posredovanje mora imeti socialni značaj, ne pa pridobitnega. Če je posredovalnica pridobitnega značaja, potem ne bo vprašala dotična oseba, če je taka in taka služba primerna za dotično služkinjo in če ima sploh smisel, da ji tako službo nasvetuje, ampak ji bo pred očmi le pristojbina. Glavno je, da to dobi, kako bo potem s služkinjo, je pač vseeno. Tako postopanje potrjujejo vsakdanje izkušnje. Zaradi tega je stalna zahteva organizacij služkinj, da se ukinejo privatne posredovalnice in da naj posel posredovanja poleg borz dela vrše le posredovalnice strokovnih organizacij. Kajti le te imajo točnejši vpogled v splošne razmere, poleg tega pa nudijo edino te garancije, da bodo smatrale posredovanje za socialni čin, ne pa za pridobitveni posel.

Pa tudi s to svojo zahtevo smo natelele pri merodajni oblasti dosedaj na gluha ušesa.

Naša pot je jasna

Našela sem le nekaj porečih vprašanj. Vsa so pa nujna in neodložljiva. Naš položaj se bo zboljšal, vsaj primerno, če in kadar bomo rešile ta vprašanja. Niso pa nerešljiva. Le volje in korajžje je treba. To pa bomo dobile, če bomo šle edino pravilno pot in ta pot je — skupna borba z delavstvom!

je zato tudi neodvisen. Delavcu ne bo nihče drugi pomagal kot on sam z močno strokovno organizacijo in močnim tiskom. Zato pojdemo na delo za svoj delavski tisk. Kjer kupuješ ali obiskuješ lokale, zahtevaj inserat ali naročilo na list. Siri ga povsod, kjer ti je dana prilika. Bodi ponosen na to, kar imaš, ker imaš veliko moč, če jo znaš uporabiti.

Tov. predsednik je poročal o stanju fonda pri organizaciji. Fond plačuje 170 članov in se je nabralo sedaj že 4200 din. Fond je obvezen za vse članstvo, vendar se nekateri upirajo plačevanju. Poslovnik o fondu je bil objavljen v 25. številki letošnje »Delavske pravice«. Vsak član fonda ima po 8 mesečnem članstvu pravico do podpore, če je bolan ali brezposeln, in sicer 4 tedne v teku enega leta po 10 din dnevno. Pravico do podpore ima sedmi dan po obolenju ali brezposelnosti. Pravico do podpore pa nima član, ki je več kot dva meseca na zastanku s članarino. Nekateri vežejo vprašanje tega fonda z onim, ki je naložen pri podjetju, kar pa ni pravilno.

Za volitve obratnih zaupnikov smo predlagali mi skupno listo z marks. organizacijo, ki je na to pristala. Voli se 6 zaupnikov, od katerih postavimo mi 4, marks. organizacija pa 2. Sklep zadnjega zaupniškega sestanka je bil, da se naj članstvo organizacij po oddelkih odloči, kdo naj bo zaupnik vsakega oddelka, naker se bo sklical sestanek delavstva, ki bo postavil kandidate.

Potrebe delavstva rastejo, cene življenjskih potrebščin so vedno dražje. Treba bo misliti na akcijo za primerno zboljšanje naših prejemkov. Toda če se bomo prepirali in razbijali organizacijo, potem bomo še marsikaj izgubili, kar že imamo. Torej zboljšanja brez močne in složne organizacije gotovo ne bo. Zato velja: **Brez oklevanja strnimo svoje vrste.** Vsi zavedni v interesu celote in našega življenjskega obstanka vplivajte na nezavedne, da naredimo organizacijo zopet tako močno, kakor je potrebno!

Po naših krajih

Jesenice - Javornik

Delu čast! — Dolžnost je da se spomnimo onih, ki so, skoraj bi rekli, dali vse svoje življenje, da so s svojimi žulji ustvarjali in gradili premoženje drugim. Eden takih je tudi U r h Andrej, ki odhaja te dni v zasluženi pokoj. Če pogledamo njegovo življenje do danes, vidimo, da je bilo ena sama dolga trnjeva pot, kot je in še bo pot vseh onih, ki si morajo služiti svoj košček kruha po zapovedi: »V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh!«

Naš Andrej se je rodil 29. nov. 1876 v Radovni, občina Gorje kot sin kajzarja. 1. IV. 1890 je že moral prijeti za delo v fužinah v Radovni, ki so bile last sedanje K. I. D. Leta 1901 je prišel na Jesenice in delal do leta 1913 v martinarni, odkoder se je v istem letu preselil na Javornik in valjarno. Ob mobilizaciji 1914 je moral v krvavo morijo s 27. domobranskim polkom, odšel je v Galicijo, kjer je bil 13. VIII. 1916 ranjen v nogo in roko, naslednji dan pa je prišel v rusko ujetništvo, kjer je ostal do leta 1918, odkoder se je vrnil k svoji dragi družini. Po povratku je takoj prijel za delo pri KID in ga vestno vršil do avgusta lanskega leta, ko mu zdravje ni več dopuščalo težkega vročega dela v železarni.

Naš Andrej je tih mož, ki je posvetil vso skrb družini, katero mu je Bog dal. V srečnem zakonu je imel 5 otrok, od katerih živita danes še dva, sin in hči, ki je poročena z, lahko rečemo, najstarejšim blagajnikom naših skupin tov. Francem Nočem. (Tov. Noč vrši posle blagajnika pri skupini na Javorniku že deset let v veliko zadovoljstvo vseh članov in centrale.)

Tako je bilo življenje našega Andreja. Čeravno je bil od svojih mladih let

Viničarji

Fram. Na razpravi pred viničarsko komisijo se je zagovarjal vinogradnik g. Högenwarth Alfonz, katere pa se sam ni udeležil, ampak je prišla njegova žena, seveda se nji bolj ljubi govoriti. Po daljši razpravi se je tudi ona morala pokoriti zakonu vin. reda ter je na licu mesta plačala viničarki nagrado v znesku 325 din, čeravno se je prej izjavila, da ji je toča uničila vse pridelke. Tako je zmagala pravica viničarke.

Sv. Miklavž. Tukaj sta se zagovarjala viničarja tov. Piberčnik Franc in Zemljič Joško zaradi predčasne ukinitve službenega razmerja, katero je predložila prisilna uprava graščine Ormož. Vzrok je bil ta, ker sta viničarja pretepla šafarja prisilne uprave, ter da sta trgala jabolka, katera je bil kupil g. Kuharič Lovro brez vednosti g. oskrbnika. To sta sedaj že četrti viničarja, katere je prisilna uprava hotela spoditi na cesto in ravno sedaj na zimo. Po tri in pol urni razpravi sta ugotovila predsednik viničarske komisije in zastopnik viničarja, da so krivi vsi, viničarja in šafar. Viničarska komisija je razsodila, da viničarja Piberčnik in Zemljič ostaneta še nadalje v službi pod pogojem, da ne bosta več pretepla g. šafarja ter vršila naprej svoje dolžnosti.

Ljutomer. Svoje zahteve je predložila viničarka Najzar Terezija zoper prisilno upravo viničarije lastnika Štamparja Jakoba. Na razpravo viničarske komisije upravitelj ni prišel, ampak je poslal zastopnika. Ta je predlagal, da viničarka ne more prav ničesar dobiti, ker je več dolga kakor vrednosti. Viničarka pa tudi ne more delati zastoj v vinogradu. Po daljšem razgovoru smo prišli do sklepa, da prisilni upravitelj dovoli viničarki, da si naseka v gozdu toliko drv za 1.111 dinarjev, da se krije njen zaslužek. Tako je prišla viničarka do svojega računa. Vse je zastopal tajnik Tomažič Franc.

med tujimi ljudmi, je vseeno ohranil svoje katoliško prepričanje in vedno in povsod pokaže, da je katoličan. — Sedaj, ko odhaja v pokoj, mu vsi želimo, da bi leta, ki so mu še odmerjena po božji Previdnosti užival mirno. Mi mlajši pa hodimo po njegovih stopinjah.

Naša nova hranilnica. Z novim letom prične poslovati novo ustanovljena Okrajna hranilnica na Jesenicah. Poslovala bo v prostorih hotela Triglav, tam, kjer je doslej bil dr. Marčič, ki se je preselil v svojo vilo. Uradne ure bodo vsak dan od 3. do 5. popoldne. Načelstvo in nadzorstvo je sestavljeno tako, da je zastopan jeseniški okraj po delavcih, kmetih in obrtnikih. Ta hranilnica hoče pomagati k gospodarskemu dvigu in samopomoči vseh delavskih slojev s poceni kreditom in dobrim obrestovanjem vlog. Z dobrim domačim denarnim gospodarstvom v združništvu si bo tudi organizirano delavstvo napravilo tisto hrbtnico, ki jo mora brezpogojno imeti v vseh časih, hrbtnico, ki se ne da ukriti niti razmeram niti ljudem. Organizirano delavstvo hoče v družbi kmetov, obrtnikov in trgovcev vzajemno dvigniti lastno in skupno gospodarstvo po združništvu. Zato pozdravljamo agilnost naših tovarišev, ki so jo spravili v življenje.

Zagorje

Manifestacija naših idej. V nedeljo, dne 19. dec. se je vršil članski sestanek, na katerem je govoril tov. Joško Juraž iz Celja. Govornik, ki ga je naše članstvo že dalj časa želelo v svojo sredo, je govoril o krščanskem socializmu in njegovih nalogah. Temeljito je obrazložil sistem liberalnega družabnega reda, ki je povzročitelj vsega gorja za delovno ljudstvo in proti kateremu se je pojavil marksizem, ki pa med njima ni bistvene razlike, zaradi česar se je isti cepil v skrajno levo, komunizem. Temu nasproti je zrastle krščanski socializem, ki hoče na demokratični način spremeniti sedanji družabni red. Predvsem hoče uveljaviti praktično krščanstvo. Navajal je več odstavkov iz okrožnice »Rerum novarum« in iz Krekovega socializma. Zlasti o pravični plači in krivičnih obrestih. Pri nas Slovincih je postavil odločno besedo za delovno ljudstvo naš pokojni dr. J. Ev. Krek, ki je naletel na mnoga nasprotstva tudi v lastnih katoliških vrstah. Razumevanja za delovno ljudstvo ni bilo, kakor ga še tudi danes ni. Ravno zato je tudi razumljivo, da širiteljica njegovih idej, Jugoslov. strokovna zveza, naleti vsepovsod na velik odpor in nerazumevanje. Toda njegova ideja gre naprej, krščanski socializem zavzema med delavci in tudi pri inteligenci lep razmah. Biti hoče neodvisen boritelj za uveljavljanje pravic delovnega ljudstva. Članstvo

Srečno in veselo novo leto

želiyo vsem svojim odjemalcem ter se priporočajo:

Bohinjska Bistrica - Jesenice - Javornik

Vrt
Kegljišče

Hotel Markež
F. Kurzweil, Boh. Bistrica

Izvrstna vina
Dobra kuhinja

Jera Rozman
trafika
Bohinjska Bistrica

Franc Rozman
parna pekarna
Bohinjska Bistrica

Angela Rozman
trgovina
Bohinjska Bistrica

Jožef Korošec
mesarija
Bohinjska Bistrica

Valentin Arh
gostilna
Bohinjska Bistrica

Cenjenim gostom
se še nadalje priporoča

Lojzka Šoberlova
poslovodkinja
kavarne Čop na Jesenicah

Milan Levičnik
urar in trgovina z urami,
zlatnino in srebrnino
Jesenice

Ciril Bajželj
mesarija
Jesenice
Prešernova 3

Gostilna pri »Stajercu«
in trgovina

Ana Orešnik
Boh. Bistrica
se priporoča
za nadaljno naklonjenost

Tiskarna
Anton Blažej
Jesenice na Gorenjskem

Ignacij Hrovat
Jesenice
Gospodsvetska cesta 19

Ivan Zvezda
krojaštvo in trgovina
Jesenice - Cankarjeva 5

Anton Mohorič
trgovina s čevlji
Jesenice-Ljubno

Franc in Marija Krašovec
trgovina koles
Jesenice

Mavricij Smolej
Jesenice
Gospodsvetska cesta 20

Ivan Stojan
splošno krojaštvo
Jesenice-Fužine

Trgovina z mešanim blagom

Andrej Balon
se še nadalje priporoča z
dobrim blagom in nizkimi
cenami

Trgovina Košir
Jesenice

Ivan Bernik
mesar
Jesenice

Tone Hočevar
mesar in prekajevalec
Jesenice

**Markeš Valentin
Regovc Jerica**
trgovina
z mešanim blagom

Vsem cenjenim damam se še
nadalje priporoča

Rozika Pintar
modistinja
Jesenice, Gospodsvetska cesta 17

»Soko« obleke
Jesenice

Marija Poljšak
gostilna in trgovina
Jesenice

Jože Mihelač
splošno krojaštvo
Jesenice
Kralja Petra cesta 14.

Ni mnogo časa
Prazniki se bližajo, svojo ob-
veznost najlažje izpolnite, ako
si ogledate in kupite lepo
praktično darilo v novi manu-
faktorni trgovini
pri »Jerneju«
Jesenice - Gospodsvetska 12

Modna trgovina Janko Bogataj
Jesenice

R. Dolinar
trgovina z mešanim blagom
Jesenice

Trgovina z železnino — kolesa šport
Avgust Klabus
Jesenice

Blagoslovljeno in srečno 1938!
Modna trgovina
Albin Kočar
Jesenice

Trgovina in krojaštvo
Gogala
Jesenice

Priporoča se
Josip Pogačnik
čevljarstvo
Ljubno — Jesenice

Priporoča se še nadalje vsem
cenjenim odjemalcem

Jurij Rabič
mesarija — Dežman

Prvo delavsko konzumno društvo
na Jesenicah

s svojimi podružnicami

Sava - Javornik, Dobrava - Bled
Pristopnina 1 dinar, delež 25 dinarjev

Priporoča se še nadalje vsem
cenj. odjemalcem
Štefanija Prinčič
branjerija in mlekarna
Jesenice

Priporoča se še v bodoče
Angela Rozman
pletilstvo
Jesenice
Obrtna ulica 24

Paar Joži in drug, Jesenice
mesarija, prekajevalnica, delikatesa

Alojzij Rekar

mesar
Koroška Bela, Javornik

Gospodarska zadruga

na Koroški Beli št. 34,
Javornik

Franc Grilc

manufaktura
Javornik 180
ter se priporoča še za naprej

Boštjan Belcijan

zidarski mojster

Gora št. 23, p. Komenda

Franc Dežman

restavracija

Koroška Bela 104
se priporoča za obilen obisk

Frido Bernot

manufaktura, galanterija

Koroška Bela 104

Natalija Kraup

gostilna
Javornik

Janko Mulej

gostilna
Javornik 216

Jože Vengar

splošno mizarstvo
Koroška Bela 97

Jože Šmid

čevljarstvo
Javornik št. 3

Joško Noč

brivski in damski frizer
Slov. Javornik 180

Ignac Mojnik

ključavničar. in mehanična
delavnica
Javornik 181

Jernej Kobal

kovaški mojster
Javornik

K R A N J**Janez Klemenčič**

mesarija
Kranj

Svojim cenj. gostom se še nadalje
priporočata

Francka in Jože Brolih

gostilna, Kranj

Cenjenim gostom se še nadalje
priporoča

gostilna »Zlata riba«

Franc Brule
Kranj

Priporoča se

Ivan Zupan

krojač, Čirčiče

Viljem Orosel

modni salon
Kranj

Anton Vreček

trgovina z mešanim blagom
in porcelanom
Kranj

Priporoča se manufakturna
trgovina

M. Koki

Kranj

Franc Strniša trgovina s čevlji

Kranj

Logar & Kalan

manufakturna trgovina
Kranj

Joško Štern

prej Rakove
trgovina z usnjem, Kranj

Franc Bohorič

pekarija
Kranj

Ana Kristančič

trgovina s čevlji in perilom
Kranj

Ivan Bitenc, Kranj

trgovina dvokoles in šivalnih strojev

P. Majdič - »Mercur« - Kranj

trgovina z železnino

Janko Rant

veletrgovina kolonialnega blaga
in špecerije

Stanko Kapušin, buffet

Kranj

Tonejc Viktor, tapetnik

Kranj

Pavla Rabič, Kranj

trgovina mode, manufakture in galanterije

Šipe

Slike

H L E B Š

Jedilno orodje

Kuhinjska posoda

LEKARNA MR. M. RAUCH

Kranj, Mestni trg

Joško Beguš

modni krojač
Primskovo, Kranj

Janko Kramer

foto-atelje
Kranj

Franc Jug

foto-atelje
povečava slik v vsaki obliki
Kranj

Alojzij Jenko

dežnikar, Kranj

Vesel božič!

Zidaš hišo si družinsko,
rabiš kaj za gospodinjstvo,
vse dobavi ti

»KOVINA«

to je Kranjska železnina.

Srečno novo leto!**Stanko Kunstelj**

brivski in damski frizer
Kranj

Ivan Kovačič, buffet
Kranj, Gor. Sava

Franc Šink

slašičarna
Kranj

Alka Ručigaj

gostilna
Kranj

Albin Jazbec

konfekcijska trgovina
Kranj

Ivan Zabret

tovarna opeke
lesna industrija

Bobovk pri Kranju
Pisarna: Kranj

Kanduč in nasl.

modna trgovina
Kranj

Priporoča se

lekarna »Pri sv. Trojici«

Mr. Fr. Savnik ded.
Kranj

Leopold Sulcer

trgovina z mešanim blagom
Prmskovo, Kranj

Katarina Pelko

mlekarna
Prmskovo, Kranj

Janez Ravnihar

splošno čevljarstvo
Suha 12, p. Škofja Loka

Ana Karlin

gostilna v »Plevnic

Ignac Mlakar

slikar in pleskar
Suha št. 10, p. Škofja Loka

Vinko Demšar

gostilna in mesarija
Stara vas št. 11 — Žiri

Modno krojaštvo za gosp. in dame

Franc Pertovt

Žiri št. 80

Priporoča se gostilna

Tomaž Bogataj

Dobračeva 54

Zofija Bogataj

trgovina z meš. blagom
Nova vas — Žiri

Jakob Poljanšek

avtopodjetje
Žiri

Filip Potočnik

gostilna in trgovina
Žiri

Srečno Novo leto
želi svojim cenj. odjemalcem

Anton Giacomelli

pekarna — Žiri 80

Srečno Novo leto
želi svojim cenj. odjemalcem

Ivan Zajc

ročno čevljarstvo — Žiri

Srečno Novo leto
želi svojim cenj. odjemalcem

»Sora«

ročno čevljarstvo — Žiri

Št. Vid nad Ljubljano

Za naklonjenost se priporoča
tudi v bodoče

Jurij Novak, trgovina

Brod - Tacen

Za naklonjenost se priporoča
tudi v bodoče

Franc Menard, krojač

Št. Vid nad Ljubljano

Za naklonjenost se priporoča
tudi v bodoče

Ivan Sladič, mesar

Št. Vid nad Ljubljano

Za nadaljnjo naklonjenost
se priporoča

Alojzij Mrežar, mesar

Št. Vid nad Ljubljano

Škofja Loka - Žiri

Ivan Mlakar manufaktura in galanterija

Škofja Loka

Priporoča se gostilna

pri »Lovrencu«

Priporoča se

Franc Šifrer

trgovina z meš. blagom
Škofja Loka

Še nadalje se priporoča

Janez Šifrar

kotlar
Stara Loka

Miran Plantarič

urar
Škofja Loka

Franc Dolinar

čevljar
Puštal

Katarina Leban

diplomirana babica
Puštal

Josip Marguč

splošno mizarstvo in
specialni izdelovatelj
potrebščin za mlekarne
Škofja Loka

Pepca Trdina

gostilna pri »Filaverju«
Škofja Loka
se priporoča za obilen obisk

Karol Šinkovec

modno krojaštvo
Škofja Loka

Mesarija »Krek«

Škofja Loka
Mestni trg

Franc Podobnikar

pekarna
Škofja Loka
Glavni trg

Gostilna
»Starman«

Škofja Loka (kolodvor)
se priporoča

Priporoča se
J. Selhaus, fotograf

Škofja Loka

Kašman nasl. Frjanč

trgovina z železnino

Škofja Loka

M. Ješe, trgovina

Škofja Loka

Lado Finžgar

trgovina z mešanim blagom
Škofja Loka, Spodnji trg 37

Pavel Bozovičar, čevljarstvo

zaloga vsakovrstnih čevljev domačega izdelka
ŠKOFJA LOKA

Brata Bogataj, mesarija Srečno in veselo novo leto želita!

Škofja Loka, Nunska ulica 11 — podružnica Spodnji trg št. 3
ter se cenj. odjemalcem še nadalje priporočata

LJUBLJANA in okolica

Prva delavska hranilnica in posojilnica, r. z. z o. z. v Ljubljani

Miklošičeva cesta 22, I. nadstropje

Uradne ure od 8 do 14

Valentin Jager

gostilna in mesarija
Št. Vid nad Ljubljano

Lekarna dr. G. Piccoli

Ljubljana
nasproti nebotičnika
se priporoča!

A. Kassig

Ljubljana
Miklošičeva cesta

Legat

špecerija, delikatese,
zajtrkovalnica
Ljubljana, Miklošičeva c.

Viktor Pavlič

brivsko-frizerski salon
Ljubljana-Vič

Ladislav Novak

trgovina z meš. blagom
in gostilna
Vič pri Ljubljani

Svojim cenj. gostom se še
nadalje priporočata

Sokolov Joško in Metka

Ljubljana

Manufaktura, konfekcija, moda

Drago Schwab

Ljubljana
Aleksandrova cesta 7

Ivan Krušič

mesar in prekajevalec
Moste: Bezenškova ulica
(Prešernova ulica)
Šiška: Knezova ulica 37,
Černetova ulica 23

Za obilen obisk se priporoča
tvrdba

F. M. Schmitt

Ljubljana
Pred škofijo 2
Lingarjeva ulica 4

Slavo Kolar

elektrotehnično podjetje
Ljubljana
Tyrševa (Dunajska) c. 22

Salda-konte, štrance, journalne,
šolske zvezke, mape, odjemalne
knjižice, risalne bloke itd.
nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE TISKARNE

v Ljubljani
Kopitarjeva ulica 2
II. nadstropje

Vsak Ljubljančan dobre ve,
da najboljšo pije le

»Pod skalo«

v Gosposki ulici 13
pri Križankah
Lastnica Anica Peteline

A. Dolinar

Ljubljana
Bohoričeva ulica

Josip Rozman

izdelovatelj pristnih
kranjskih klobas
Ljubljana
Sv. Petra c. 83, tel. 27-66

Kuhinjski in gospodinjski pred-
meti najboljši in najcenejši pri

Franc Golob

Ljubljana
Wolfova ulica 8

Ivan in Franciška Javornik

mesarija
Ljubljana

Antonija Gutnik

mesarija in prekajevalnica
Ljubljana-Glince
Tržaška cesta

Vedno dobro postreženi
s kožuho in čepicami

Eligij Eber

Ljubljana, Kongresni trg

Kavarna Vospersnik

Ljubljana, Stari trg

Ivan Sax

konfekcijska trgovina
Ljubljana, Mestni trg 14

KNJIGOTISK — BAKROTISK — KLIŠARNA
LITOGRAFIJA — KAMENOTISK — OFFSETTISK

JUGOSLOVANSKA TISKARNA

LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA 6

ILUSTRACIJE IN KLISEJI DAJO REKLAMI
SELE PRAVO LICE. — ZA REKLAMO V VI-
SOKIH NAKLADAH UVAZUJTE OFFSET-
TISK, KI JE DANES LE NAJCENEJSI!

Milko Slamič

mesarija
Ljubljana
Jegličeva cesta 10

Gostilna »Kaverna«

Vilharjeva ulica 29
Se priporočata
za nadaljnji obisk
Rozi in Ivan Dovič

Krsta Zaninovič

Ljubljana-Moste
Pod Ježami št. 9

Franc Slamič

tvornica mesnih izdelkov
in velemesarija

Ljubljana
Gospodsvetska 6, tel. 29-73

Podružnice:
Prešernova 4, tel. 22-56
Napoleonov trg, tel. 39-75

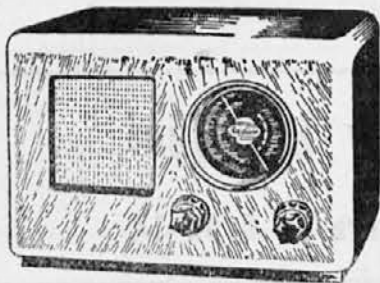
Novoletno voščilo vsem delav-
cem in mojim odjemalcem!

Jamnik

trgovina in gostilna
Vrhovci 6, p. Dobrova

Kupujte pri tvrdkah, ki oglašajo v „Delavski Pravici“!

Srečno in veselo novo leto Vam želi

RADIO r. z. z o. z.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 7

RADIONE

Danilo Puc

tapetnik in dekorater

Ljubljana, Slomškova ulica 9

Anton Verbič

delikatese, specerija in kolonijalno blago
Ljubljana, Stritarjeva ulica

Gonilne jermene

garantirane kakovosti nudi v veliki izbiri
BRCAR & CO., Ljubljana, Kolodvorska 35

Restavracija »Šestica«

Ana in Albin Izlakar
Ljubljana

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino
Ljubljana, Tyrševa cesta

**Material
trgovska družba z o. z.**

trgovina s stavbnim
materialom
Ljubljana
Tyrševa c. 36, tel. 27-16

Bavarski dvor

lastnik Derganc

Jože Habjan

mesar in prekajevalec
Ljubljana-Moste
Ciglarjeva ulica 12

Jakob Jesih

mesar in prekajevalec
stojnica: Šolski drevored
mesarija: Florijanska ul.
se priporoča!

Anton Škerjanc

mesar in prekajevalec
stojnica: Šolski drevored
mesarija: Kopališka ul. 8
se priporoča!

Terezija Marinko

Ljubljana

Priporoča se

Martin Mahkota

rokavice, nogavice,
trikotaža, pletenine
Ljubljana
Gospodsvetska cesta 10

Gostilna (Reininghaus)
»Frankopanski dvor«
Šiška, Frankopanska 5
Lastnik: Stošič Duna

Albert Doležal, brivec

Št. Vid nad Ljubljano

Ignac Žargi

Ljubljana
Sv. Petra cesta št. 11

Največji izbor pisarniških
potrebščin za dom, šolo, urad
je pri

Novi založbi

v Ljubljani
Velika knjigarna!
Domače in tuje knjige!
Izdelki umetne obrti
v kristalu in keramiki

Teodor Rabič

štamplije, etikete in
emajlirane tablice
Ljubljana, Miklošičeva c.

Pavel Strgulec

izdelovanje posteljnih
mrež in železnih postelj
Ljubljana
Gospodsvetska cesta 13
(Kolizej), tel. 38-37

Medič Zankl

tovarne olja,
lakov in barv

Lastnik

Franjo Medič

Ljubljana
Maribor
Beograd
Novi Sad
Medvode
Domžale

Novoletni pozdrav in voščilo
vsem odjemalcem!

Anton Vidmar

trgovina in gostilna
Vrhovci, p. Dobrova

Vinko Podolnik

trgovina s kurivom
Ljubljana, Tržaška cesta

Ignac Banko

gostilna
Ljubljana
Šmartinska cesta

Joško Stanovnik

trgovina s specerijo
Ljubljana-Moste

Jugo-Lutz

družba z o. z.
kovinska industrija in
tovarna peči
Ljubljana VII.

I. Tomšič

Ljubljana

K. Zevnik

mesarija in delikatese
Ljubljana, Tyrševa c. 41
Podružnica:
Šiška, Tržna ulica

Gostilna Maček

Ljubljana
Cankarjevo nabrežje

Hrastnik

Franjo Filipovič

brivski in damski salon
Hrastnik

Karl Senica

mesar in prekajevalec
Hrastnik

Amalija Lorgar

mesarija
in staroznana gostilna
s pristno pijačo

Franc Rebov

splošno čevljarstvo
Hrastnik

Štefan Kiru

modno krojaštvo
Hrastnik

Janko Arnšek

modno krojaštvo
Hrastnik

Maribor

Josip Weis

specerijska trgovina
Maribor
Aleksandrova cesta št. 4

Frizerski salon

F. Knez

Sodna ulica 9
se priporoča cenj. damam
in gospodom

Kamniški okraj

Janez in Roza Kralj

gostilna
Ihan (pri Maganu)

Anton Dimnik

trgovina z meš. blagom
Domžale

Benjamin Marenk

čevljar
Radomlje

Mimi Žargi

trgovina
Kamnik

Slavko Jerman

trgovina z meš. blagom
Radomlje

Stanko Kováč

mesar
Domžale

Ivanka Porent

trgovina z meš. blagom
Jarše pri Domžalah

J. Šinkovec

lastnik R. Vizavišek
manufaktura — galanterija
Kamnik - Šutna

Ivan Matičič

gostilna in trgovina
Dob pri Domžalah

Ivanka Jerman

gostilna in trgovina
Količevo

Franjo Svolšak

gostilna in trgovina
Količevo

J. Praprotnik

kolesa, motorji, šivalni stroji
Domžale

Jože Smolnikar

splošno krojaštvo
Rodica pri Domžalah

Ignacij Koželj

trgovina z meš. blagom
Rodica pri Domžalah

Franc Stajner

mesar
Domžale

Viktor Vrenjar

trgovina z meš. blagom
Vir pri Domžalah

Trgovina Gerkman

Količevo

Ciril Cerar

gostilna in trgovina
Radomlje

Marija Kováč

gostilna in trgovina
Dob pri Domžalah

Alojzij Šarec

gostilna
Preserje (pri Kriškarju)

Janko Perčič

Priporoča se
čevljarska delavnica
Izdelava vseh vrst čevljev
po najmodernejših vzorcih
Naročila v obratu na Rupi

Ivo Dobokovič

gostilna in trgovina
Domžale (pri Praprotnik)

Za zdravje in osvežilo po delu
tudi v novem letu sadje, zele-
njava, bonboni, slaščice, keksi,
čokolada itd. le pri

Ljud. Vavpetič

Domžale, na vogalu
Savske in Kolodvorske c.

Ludovik Flerin

mesarija
Domžale
Ljubljanska cesta

Ludvik Leonardi

gostilna in trgovina
Vir pri Domžalah

I. Jesenšek

gostilna in trgovina
Vir pri Domžalah

Anton in Angela Boršnar

gostilna in trgovina
Jarše (pri Bunkežu)

Alojzij in Cilka Klemenčič

gostilna in trgovina
Dob pri Domžalah

Peter in Terezija Jeretina

gostilna in klobučarstvo
Jarše pri Domžalah

Mimi Domes

trgovina s čevlji
Šutna, Kamnik

Ivan Bogataj

manufaktura, galanterija
Kamnik, Šutna

Gostilna Rebernik

Stahovica
se cenj. gostom še nadalje
priporoča

Jože Alič

pekarija
Vir pri Domžalah

Ako hočete biti elegantno in
poceni oblečeni, se obrnite na
krojača za dame in gospode

Maksa Smolnikarja

v Domžalah
pri kolodvoru

Ant. Stergar

trgovina z mešanim blagom
Kamnik

Rezi Hočevar

gostilna, Graben, Kamnik

Avtopodjetje »Peregrin«

Kamnik
Avtobusi za izlete
in tovorni za prevoz
vedno na razpolago

Gostilna in pension »Prodnik«

Stahovica
se za nadaljnji obisk in
naklonjenost priporoča
cenjenim gostom

Franc Prodnik

trgovec
Stahovica

Franc Lukan

krojač
Godič pri Kamniku

Alojzij Humar

čevljar
Godič pri Kamniku

Artur Hvala

trgovina
Kamnik, Glavni trg

Priporoča se trgovina

Janko Vivoda

Kamnik, Glavni trg
Klobuki, obleke, perilo in
radio aparati od 2000 din

Alojzij Sršen

gostilna in mesarija
Radomlje
Tovariši, delavci, kupujte pri
tvrdkah, ki inserirajo v našem
listu!

Josip Senica

trgovina
Domžale

Oglašujte

V

„Del. Pravici“

Zagorje - Trbovlje - Laško

Mirko Govejšek splošno čevljarstvo in popravilo gumij-izdelkov Zagorje	Justina in Lojze Kic parna pekarna in trgovina Toplice	Ferdo Motnikar urarstvo Zagorje	I. Delavsko konsumno društvo Trbovlje - Vode
Feliks Učakar gostilna in trgovina v Kotredežu	Frančiška Rancinger gostilna, Zagorje	Delavska posojilnica v Laškem registrirana zadruga z omejeno zavezo	Zadružna knjigarna Trbovlje
Mirko Koprivc gostilna Zagorje	Ljudska gospodarska zadruga in poslovalnica Zagorje	Nabavna in prodajna zadruga v Rečici pri Laškem registrirana zadruga z omejeno zavezo	Jakob Kerle brivski salon Trbovlje
Viktor Müller trgovina z mešanim blagom in železnino Zagorje	Ljudska stavbna zadruga Zagorje	Slavko Gočnik gostilna pri Splovarju Laško	Dragotin Radej veletrgovina Trbovlje
Tinca in Lojze Bazelj strojno pletenje Zagorje	Milka in Tone Medved mesarija Zagorje	Franjo Vaupotič parna pekarna Laško	Kmečko - delavska hranilnica in posojilnica Trbovlje II.
Blaž in Amalija Križanic gostilna in mesarija Zagorje	M. F. Rozina parna pekarna in branjerija Toplice	Nabavna in prodajna zadruga, r. z. z o. z. v Laškem	Kino in gostilna lastni društveni dom Trbovlje
Bogomil Gostiša čevljarstvo Kisovec	Jakob Kos gostilna pri Kmetavzarju Dolenja vas	Konrad Pirnat krojač Laško	Emil Perdih gostilna, mesarija in prekajevalnica Laško
Franc Vipavec modno krojaštvo, Toplice	Ino Janko mesarija, Zagorje	Emilija Rozin trgovina in gostilna Laško	Jurij Kuhn frizer za dame in gospode Laško 40
Vinko Vodopivec krojaštvo, Zagorje	Ivan Kos čevljarstvo, Zagorje	Ivan Rajniš splošno čevljarstvo Laško	 <p>Med žganim ječmenom in sladno kavo je bistven razloček. Jedro navadno žganega ječmena (zgornja slika) ni izpremenjeno v slad, ampak je samo malo ožgana moka. Jedro Kneippove sladne kave je izpremenjeno v karame liziran sladni sladkor ki hrani in krepi živce. Zato zahtevajte vselej Kneippovo!</p> <p>Kneippova samo v takih-le zavitkih!</p>
Ana in Davorin Kovač Ljudska kuhinja, Zagorje	Martin Drnovšek gostilna v Potoški vasi	Franc Peternel krojač Laško	
Anton Matko brivec in frizer Zagorje	Franc Drnovšek strojno mizarstvo, Zagorje		
Franc Drnovšek splošno čevljarstvo Loke	Štefan Košir mesar Zagorje		
Janko Razpotnik krojaštvo, Loke	Franc Ameršek elektroinstalater Zagorje		
Ljudska hranilnica in posojilnica Zagorje			